Ը· ՏԱՐԻ 2273 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 3 ՆԱԻԱՍԱՐԴ 4384 13 ՕԳՈՍՏՈՍ 1891 20 ՄՈՒՀԱՐԻՄ 1309 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՆՉ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Կ· Պոլիս

درعلیه‌ده غلطه‌ده نورادونکیان خانده‌سی آره‌وك

غزته‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Galata, CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՍՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ

ԲԱՖԻԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ· Պոլսոյ համար Տարեկան գահեկան արժէք	150
» » Վեցամեայ » »	75
» » Եռամեայ » »	40
Օտար երկիրներէ Տարեկան ֆրանք	56
» » Վեցամեայ »	28
Ընտիր Թուղթի փոյթ մանաւանդ ապագէ· Տարեկան Օսմ· ոսկի	2
Դաւառաց Թղթատարի համար մասնաւոր	Ղրշ· 50

Խմբագրութեան հասցէն նամակ կամ այլ գրութիւն չեն տրուիր։

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ· ՊՈԼԻՍ, 13|25 ՕԳՈՍՏ· 1891

ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՐ
ՄԱԿԱՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Բարեբախտ ենք որ այսօր կարող կը լինինք մեր ընթերցողաց ներկայացնել նոյն իսկ գրաբար բնագիրն այն վերջին պաշտօնագրոյն զոր հոգելոյս Տ· Մակար Վեհ· Կաթողիկոսն Ամենայն Հայոց ուղղած է առ Վսեմ· Պ· Կիրս, արտաքին գործոց Նախարար Ռուսիոյ, Նկատմամբ ինչ ինչ առաջարկութեանց և պահանջմանց ռուս Կառավարութեան։

Այս պաշտօնագիր անծանօթ չէ մեր ընթերցողաց։ Մի քանի շաբաթ յառաջ, Փէշթայի Ֆրանսերէն լրագրէ մը թարգմանելով, անոր մէկ ընդհանուր քաղուածը մատուցինք արդէն, մեր կողմէ կարեւոր դատուած բացատրութեամբ։

Բայց յուզուած խնդրոց կարեւորութիւնն և Վեհ· Կաթողիկոսի կենաց վերջին օրերուն սրտաշարժ պարագայից և հանգամանաց հետ կապակցութիւնն ի միտ առնլով, մեզ ստիպուած է նոյն իսկ բնագիրն՝ հրատարակելու համար, այնչափ և որչափ կարելի է, որպէս զի հայ օրագրութեան մէջ արձանագրեալ մնայ իբրեւ պատմական պաշտօնագիր մը։ Կը հրատարակենք՝ քանի մը տողերու յապաւմամբ։

Բնագիրը գրաբար է· որովհետեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսունք առ ռուս կառավարութիւնն ուղղելի պաշտօնագրերը գրաբար կը խմբագրեն, կամ խմբագրել կուտան· և այս բնագիրն է որ ռուս նախարարին մատուցուելու համար ետքէն կը թարգմանուի ռուսերէն։

Որպէս զի իւր ինքնագիր նմանակին թարգմանութիւնն հարազատ լինի, Վեհ· Կաթողիկոսը պատուիրեր է որ թարգմանութիւնը չուտով և ամենայն խնամով կատարուի, և ինք տեսնէ։ Ապահովուելէ ետքը թէ ճիշդ թարգմանուած է, փութացեր է ստորագրել, փա՛ռք տալով Աստուծոյ որ այս թուղթն ստորագրելու և իւր ամենէն նուիրական պարտաւորութիւնը կատարելու ժամանակ ունեցաւ։

Ահա այս ձեւակերպութեան կատարումէն ետքն է որ իւր մօտ կանչելով Սինոդականներն և Միաբանութեան երիցագոյն անդամներն, ուխտել կուտայ նոցա որ անխախտ պահեն պահպանեն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ և Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան իրաւունքներն և առանձնաշնորհումները, չընդունին ո՛ և է առաջարկ՝ ո՛րչափ եւս հրապուրիչ՝ որ մեր ազգային կամ հեռաւոր ապագայի մէջ կարենայ վնասել այն իրաւանց և առանձնաշնորհմանց, հայրապետական ընտրութեան թուրքիոյ Հայոց մասնակցութեան իրաւունքը պահպանեն և պաշտպանեն, և չհանդուրժեն որ Էջմիածնի Կաթողիկոսութիւնը պարզ վանահայրութեան սը իջեցուի, չընդունին որ Մայր Աթոռը զրկուի իւր կալուածներէն և պետական թոշակաւ ապրելու՝ պարտաւորի, չընդունին որ Գէորգեան ձեմարանն և այլ ազգային վարժարանք հայրապետական կամ եկեղեցական իրաւասութեան չընդանակէն դուրս հանուին, ևն· ևն։

Աւրաւոյ անհաճոյ եղաւ Կաւկասոյ Կուսակալութեան՝ կաթողիկոսական այս վերջին վարկեաններուն ակնարկելուն համար։ Կը յուսանք որ Սինոդական Հաւք ճշդիւ արձանագրած և պահած լինին հոգելոյս Կաթողիկոսին այս «կտակին» իսկական բառերն։ Օր մը թերեւս հնար լինի նոյնութեամբ հրատարակել զայնս։

Առ այժմ, աւասիկ մեզ հաղորդեալ պաշտօնագիրը։

Զերդ Բարձր Գերազանցութիւն։
Ողորմած Տէր։

Ի յարգելի գրութենէդ Զերդ Բարձր Գերազանցութեան յԶն մարտի այսր ամի ընդ հմարաւ 1521 հաւատի եղեալ ծանեաք զի Թագաւոր Կայսրն յշ մարտի բարեհաճեալ է հրամայել նախ ի գործս եկեղեցական ծխական ուսումնարանաց Հայոց մի՛ խոտորել ուսեալ անեւեւին ի կանոնաց 1884 ամի և ի Բարձրագոյն բացատրութեանց 1886 և 89 ամաց։ իսկ ի դէպս զանցառութեան իրիք ի կողմանէ մերմէ և կամ որոց ընդ մերով իշխանութեամբ են եկեղեցականաց, չնորհեալ լինի Հոգաբարձութեան ուսումնարանական շրջանին Կովկասու առ ի փակել զուսումնարանսն յորս նշմարեսցի կանոնազանցութիւն։

Երկրորդ՝ առ ի չգոյէ պատժական հընարից յաղագս եկեղեցականաց Հայոց որ հրաժարիցեն ի կատարելոյ զպահանջս կառավարութեան կամ վնասակար իցեն պետական և հասարակական գործոց, բարձրագոյն հրամայեալ լինի արգելուլ զայնպիսին ի վանորայս Հայոց կամ յայլ տեղիս ըստ ընդունելեան կառավարչապետին Կովկասու կամ նախարարին Ներքին գործոց։ առ այս կէտ նպատակի յանձն լինի նախարարին ընդ փոյթ կազմել և մատուցանել Բարձր· Նկատողութեան կանոնս պատժական ըստ օրինակի այնպիսեացն որ ի պէտս քահանայից հռովմէականաց։ Եւ երրորդ՝ չնորհեալ լինի կառավարչապետին Կովկասու արտօնութիւն աքսորելոյ ի սահմանացն Կովկասու զեկեղեցականս Հայոց, որք հաղորդակիցք իցեն չարժման։

Զերդ Բարձր· Գերազանցութիւն, թէպէտ և անծանօթք են մեզ նախընթաց հանգամանք բարձրագոյն հրամանին յշ մարտի, բայց և այնպէս սուրբ պարտականութիւն անձին վարկաք խստիւ պատուիրել վիճակաւոր առաջնորդաց Հայոց Ռուսաստանի, զի որպէս մինչ ցարդ՝ նմանապէս և յետ այսորիկի ջան ի գործ դիցեն ամենայն սրբութեամբ և ճշդութեամբ պահպանելոյ զսահմանս կանոնաց 1884 ամի և Բարձր· բացատրութեանց 1886 և 89 ամաց, երկիւղիւ ամենածանր պատասխանատուութեան առաջի մեր։

Այլ վասն խնդրոյն փակման եկեղեցական-ծխական ուսումնարանաց Հայոց, բարտարգելութեան եկեղեցականաց Հայոց ի վանորայս կամ աքսորման նոցին ի սահմանացն Կովկասու, զորոց ըստ Բարձր· հրամանի ծանուցանէք, ի զարմանս մեծապէս կրեցեալ լինին միտք մեր թէ զի՛նդ բարեխնամ կառավարութիւնն ի ձեռնարկութիւնս իւր վերաբերեալս գործոց եկեղեցւոյն Հայոց ի Ռուսաստան, ո՛չ արժան ինչ վարկանի նախապէս զի տակ լինել կարծեաց մերոց՝ իբրեւ ծայրագոյն գլխոյ կարգելոյ Բարձր· հրովարտակաւ Նորին կայսերական մեծութեան ի պաշտօն ղեկավարութեան գործոց եկեղեցւոյն Հայոց, ոչ միայն ի Ռուսաստան, այլ և ի Տաճկաստան, ի Պարսկաստան յայլ աշխարհս պետութեանցն Եւրոպիոյ։

Ո՛չ ապաքէն ընդ այսպիսի արհամարհումն զդար իրաւանդ մերոց բնականաբար հետեւիցի ի խորին վիշտ սրտի մերոյ և անարգութիւն առհասարակ կանոնաց և հրահանգութեանց սահմանելոյց ի բարեխնամ կառավարութենէն վասն գործոց Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ։

Ներեսցի մեզ այժմ, այն ինչ զգաշեալս եմք ցերմեռանդն սիրով և հաւատարմութեամբ առ Ինքնակալն մեր և լցեալ է սիրտ մեր նախանձախնդրութեամբ պատուոյ և արժանեաց օրինաց և կարգաց պետութեանն Ռուսաց, գալ ի պարզաւանութիւն կարծեաց մերոց առ փափուն եկեղեցական-ծխական ուսումնարանաց Հայոց ի պատճառս կանոնազանցութեանց ոմանց եկեղեցականաց՝ առ ի բանտարգելութիւն նոցա ի վանորայս Հայոց և առ աքսորումն ի սահմանացն Կովկասու և յարգոյարար հայցել առ այնս զբարեհաճ ուշադրութիւն բարեխնամ կառավարութեան։

Գերազանց Տէ՛ր, բարեխնամ կառավարութենն կամք հային առ այնպիսի իմն վախան իրաց մինչեւ յօժարիլ հաւանել անգամ ընդ փակումն ուսումնարանաց ի պատճառս կանոնազանցութեան եւթ պաշտօնէից ոմանց։ Ըստ խորին համոզման մտաց մերոց անօգուտ և վնասակար իմն է փակել զոր և իցէ եկեղեցական-ծխական ուսումնարան ի պատճառս ոմանց կանոնազանց եկեղեցականաց, այն ինչ դիւրագոյն ևս է Հոգեւոր Մայրագոյն Իշխանութեան հեռացուցանել զայնպիսիսն յասպարէզէ պաշտօնավարութեան և արկանել ընդ խստագոյն պատժովք։

Ակներեւ է ամենայն հաւատարիմ պաշտօնէից պետութեան զի ճշմարիտ ջանք նորին հաստատեալ են յանխախտ պահպանութիւն և յարդելուոր գործադրութիւն կանոնաց այնոցիկ որք Բարձր· հանութեամբ յառաջադրին ի գործս ժողովրդական։ Արդ այն ինչ եկեղեցական-ծխական ուսումնարանք Հայոց բացեալ լինին ի վերայ հիման կանոնաց 1884 ամի և Բարձ· բացատրութեանց 1886 և 89 ամաց, զի՞նչ ինչ չակ բարոյական, բաց ի յուզմանց սրտից ժողովրդականաց, ըստ ներելոյ հնարից իրագործման նոցին։

Զի որչափ գիտեմք, ոչ ոք ի ձեռնհաս պաշտօնէից Կովկասեան վարչութեան կարէ վկայել եթէ չէցէ մ՛ր ի կիր արկեալ զամենայն զնաս առ ի յընդհանրացուցանել և ի հաստատել յամենայն եկեղեցական-ծխական ուսումնարանս Հայոց զոգի օրինաց ըստ տրամադրութեանն Բարձր· շնորհեալ կանոնաց և բացատրութեանց։ Ո՞չ ապաքէն առ այս կէտ նպատակի կազմակերպեցաք գեղանակ հաշուեւորութեան և գտեղեկագրութեանց եկեղեցական-ծխական ուսումնարանաց և ընդ ձեռն Սինոդի· Սրբոյ Էջմիածնի հրատարակեցաք հրահանգութիւնս և ցուցակս ուսուցչաց և ուսուցչուհեաց արժանաւորաց ի կոչումն ուսուցչութեան։ Կարեմք հաւատալ առնել զբարեխնամ կառավարութենն զի այս բարեկարգութիւնք մեր բազմօք նպաստեցին գործնական ընդհանրացման և հաստատութեան ի ժողովրդական Հայոց բուն ոգւոյ կանոնաց 1884 ամի և բացատրութեանց 1886 և 89 ամաց։

Եւ մինչդեռ յայսպիսում ծանրակշիռ ձեռնարկութեան մերումն ունէաք հզօր պաշտպանութեան ի կողմանէ ձեռնհաս անձանց և հաստատութեանց Կովկասեան վարչութեան, ցաւ ի սիրտ տեսանեմք զի այս ամենայն ջանք մեր ոչ միայն անկատելի մնան յաչաց բարեխնամ կառավարութեան, այլ և հակառակ իսկ տրամադրութեան կանոնացն 1884 ամի և բացատրութեանց նոցին, չնորհեալ լինի արտօնութիւն Հոգաբարձութեան ուսումնարանական շրջանին Կովկասու՝ առաջարկելոյ զփակումն ուսումնարանաց ի պատճառս եւեթ կանոնազանցութեան պաշտօնէից մերոց եկեղեցականաց։ Անգիտանամք եթէ մեք, որ յանձին ունիմք զդեկավարութիւն ուսումնարանացն և զամենայն պատասխանատուութիւն օրինաց, զի՞նդ կարիցեմք զանցանել զկանոնաւք։ իսկ պաշտօնէից մերոց զանցառութիւնք ոչ երբեք թողեալ են առանց դատապարտութեան ի կողմանէ մերմէ։

Այլ սակայն պարտ է մեզ գիտել և զայն զի ոչ կանոնք 1884 ամի և ոչ հետեւեալ բացատրութիւնքն չյիշատակեն ոչրեք զփակմանէ ուսումնարանաց, և ոչ իսկ մարթ էր զմտաւ ածել զի կանոնքն 1884 ամի տուան ոչ առ ի հաստատել եւ զօրացուցանել ի ժողովրդականս Հայոց զտարրական կրթութիւնն ըստ կրօնից եւ ըստ աւանդութեանց Սրբոյ Եկեղեցւոյս Հայաստանեայց և այն ինչ ի 18·4—85 փակեալ եղեն նախկին ուսումնարանքն ի պատճառս կանոնացն այնոցիկ, բարեխնամ կառավարութիւնն ազատ էր արգելուլ ամենեւին զվերստին բացումն արդէն փակելոց ուսումնարանացն և տնօրինել ըստ իւրում նկատողութեան եթէ չէին նմանցնկալի որպէս գոյութիւնն նոյնպէս եւ յարատեւութիւնն ուսումնարանացն, ըստ կանոնաց 1884 ամի· մանաւանդ զի և մեք յամբառանալն մեր յատուկ հան Քահանայապետութեան Հայոց յօժար էաք ընդունել զկանոնսն զայնոսիկ բարեփոխութեամբ եւեթ կարեւորագունիցն, զորս ամենառզորմածարար չնորհեաց մեր Թագաւոր Կայսրն ի Բարձր· բացատրութեան 1886 ամի, ցուցեալ այնու զառանձինն իւր առ մեզ կայսերական բարեհաճութիւն։

Արդ այն ինչ ընդունելութիւն կանոնացն 1889 ամի եւ բացատրութեանց նոցին ի մերմէ կողմանէ արդասիք է ճգանց բարեխնամ կառավարութենն նպատակս հաստատելոյ զարարական կրթութիւն քրիստոնէական ուսմանց ի հայազգի ժողովրդեան ընդ ձեռս եկեղեցւոյս Հայաստանեայց, ո՛չ կամիմք ամենեւին զմտաւ ածել եթէ արդարացի իմն է արձակել հրաման առ հոգաբարձուն հսկելոյ ի վերայ մեր՝ իբրեւ ստորագրելոյ նմին եւ իբրեւ պաշտօնէի ուրուք ընդունակի առ խանգարումն կանոնացն եւ բացատրութեանց նոցին։ Այսգունակ արտօնութիւն հոգաբարձուի հակառակ է կանոնաց 1884 ամի, որ դնեն ընդ հսկողութեամբ ուսումնարանական վարչութեան Կովկասու մի միայն զուսուցիչս և զուսուցչուհիս եւ զանձինս զայնոսիկ յորոց ի ձեռս հաւատացեալ է գործադրութիւն կանոնացն և կառավարութիւն ուսումնարանացն։

Ոչ կամիմք երբեք ի կարծիս մտանել եթէ բարեխնամ կառավարութեան նպատակ իցէ ընդ վայր հարկանել յաչս ժողովրդականաց Հայոց զպատիւ և զազդեցութիւն եկեղեցական դասուն, զի այդ հակառակ է հիմնական սկզբանց պետութեան Ռուսաց, որ մեծապէս գիտէ յարգել զկրոնական սրբութիւնսն ամենայն ազգաց հաւատարիմ հպատակաց իւրոց և առատաձեռն չնորհաբաշխութեամբ հանապազ բարձրացուցեալ է յաչս հասարակաց զյարգ և զհմաբաւ եկեղեցականաց իւրաքանչիւրոց բազմալեզու ազգաց և ազանց լայնածաւալ կայսրութեանն, հիմունք որոյ հաստատեալք են ի դարուց հեռւէ յաստուածասիրական ի գործս գթութեան։

Ներեսցի մեզ սակայն յուշ առնել բարեխնամ կառավարութենն եթէ անկումն պատուոյ եկեղեցական դասուն Հայոց վնասակար իմն գործեսցէ ազդութիւն ի վերայ ժողովրդեանն, որ ամենասիրելի իմն շաղկապեալ է ընդ նմա միութեամբ հաւատոյ և յանարգութեան անդ եկեղեցականաց իւրոց տեսցէ անշուշտ զանարգութիւն կրօնիցն սրբութեան, այր վասն բազումք ի նախնեաց մերոց ի դարս իսկ բազմաշէտ հալածանաց զոհեցին զաշխարհային վայելչն և զանձինս իսկ։

Գիտելով մեր զայսպիսի բարս բնութեան և զսէր ժողովրդականաց մերոց առ Մ· Եկեղեցին Հայաստանեայց, ի կարծիս տարակուսութեան վարանեալ յուզին միտք մեր, եթէ առ ի՞նչ արդեօք հայիցի ի ծանուցեալն ի գրութեան Զերում յշ մարտի բարձրագոյն հրման զպատժական օրինաց վերաբերելոց առ եկեղեցականս Հայոց։

Ի բանից գրութեան Զեր տեսանի զի պատճառ այդպիսեաց հրամանի է իւր բացակայութիւն առհասարակ պատժական օրինաց ի մասին եկեղեցականաց Հայոց· սակայն եթէ առցուք ի նկատ զի յամենայն գործս քրէականս և քաղաքականս եկեղեցականք Հայոց դատին և պատուհասին ըստ զօրութեան տիրական օրինաց հաւասար ընդ յանցաւորաց այլոց դասակարգաց, իսկ յայլ գործսն յանցանց նոքա դատին և պատուհասին ընդ ձեռն Հոգեւոր իշխանութեան Հայոց ըստ եկեղեցական կանոնաց, անգիտանամք թէ վասն ի՞նչ եկեղեցականք որք հրաժարին ի կատարելոյ զպահանջս կառավարութեան, չունելով առ այն զհրման Հոգեւոր իշխանութեան, ի պատճառս անբաւական յանցանցն իւրեանց ունին դատիլ ընդ ձեռն կառավարչապետին Կովկասու կամ նախարարին Ներքին գործոց, որոյ ընդհանրապէս ըստ օրինաց պետութեան ոչ է յատուկ իրաւունք դատելոյ զեկեղեցականս քնակեալս ընդ հովանեաւ Կայսրութեան Ռուսաց։ Պատժական կանոնք 11 մարտի 1877 ամի, վերաբերեալք Կաթոլիկ քահանայից, հաստատեալք են առ ի յառնուլ զառաջս չարժմանց ինչ ի գործս միջազգային յարաբերութեանց պետութեանն ընդ ծայրագոյն գլխոյն Հռովմական եկեղեցւոյ որ բնակի արտաքոյ սահմանացն Ռուսաց։ Մերայինքն եկեղեցականք ամենահաւատարիմն հպատակք Կայսրութեանն, չունին ամենեւին ի բարս և յունակութիւնս իւրեանց զնոյն քաղաքավարութիւն աշխարհի յոր ընտելացեալք են պաշտօնեայք այլազգաւոր եկեղեցւոյն, ուստի և չեն արժանի այնպիսւոյ անվստահութեան զոր ի պատճառս քաղաքական հանգամանաց վստահեալ են ինքեանց այլազգաւոր քահանայքն։

Այլ թագոյնք զանհամեմատութիւնն որ անպատեհ իսկ է նկատմամբ մերայնոցն։ Արդ ցանկալի է մեզ գիտել եթէ կառավարութենն կարե՞ն լինել յեկեղեցականացն Հայոց պահանջք այնպիսիք զոր պարտ իցէ նոցա կատարել առանց հրամանի Մայրագոյն Պատրիարքի և Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց, զի նա է անմիջական գլուխ ամենայն եկեղեցականաց Հայոց թէ՛ ըստ վարդապետութեան և թէ՛ ըստ հրամանադրութեան պետական օրինաց և Նորին ևեթ հրամանաց հնազանդելոց են ամենեքեան որ յեկեղեցական պաշտօնէութեան։ Մանաւանդ զի կարեն լինել արդարեւ հրամանք զորս եկեղեցականք ոչ իւիք պարտաւորեալ են կատարել։ ապաքէն եթէ արգելեալ լիցի նոցա ի հարապետէն՝ այն որ հրամայի ի կառավարութենէն, կամ ընդհակառակն, յայն դէպս ոտարոտցի անշուշտ զորութիւն օրինաց։

Ահ սակաւ ատրօրինակ իմն թուի մեզ և արգելումն եկեղեցականաց մերոց ի վանորայս Հայոց· զի այն ինչ զվճիռ պատուհասի կնքեն կառավարչապետն Կովկասու և նախարարն Ներքին գործոց, ի տեղիս պատուոյ սահմանին վանորայք, որոց կառավարութեան ծայրագոյն իրաւունք ըստ օրինի վերապահեալ են Պատրիարք Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց, որ կարէ ապաքէն ի բաց մերժել զյանցաւորսն ի վանորէից այնու ամենասարգ պատճառաբանութեամբ զի վանորայք Հայոց են իսկապէս տեղիք սրբութեան վասն եկեղեցական ապաշխարանաց և ոչ երբեք ապատանարանք այնպիսեաց եկեղեցականաց, որ յաչս Հոգեւոր իշխանութեան ոչ են պատժապարք և կրելոց են զպատիժ պատուհասի հրամանաւ այնպիսւոյ իշխանութեան որ ոչ է անմիջական պատասխանատու զվիճակէ եկեղեցականացն Հայոց։

Ցաւ ի սիրտ հարկեալ եմք յարակցել ընդ սմին և զայն թէ սահմանումն պատժական կանոնաց առանց մերոյ գիտութեան և մանաւանդ իրագործումն նոցին ընդ ձեռն այլոց իշխանութեան՝ ազդիցի պատճառ ապականութեան բարուց եկեղեցականաց, որոց առաջի գոգցես՝ բարեխնամ կառավարութիւնն դնէ հարկ անհնազանդ հանդիսանալոյ կանոնաց եկեղեցւոյ և հրամանաց Մայրագոյն Գլխոյ Նորին, յորմէ հետեւեսցի անշուշտ որպէս խափանումն կարգաց եկեղեցւոյ, նմանապէս և առհասարակ անարգութիւն Սրբոյ Եկեղեցւոյն Քրիստոսի որ սնուցիչ և դաստիարակն է բարուց և առաքինութեանց աշխարհի։

.. Արտայայտութիւն ինչ պարզ և անմեղ կարեկցութեան եկեղեցականաց մերոց առ վիճակ համարեալ և համակրան եղբարց իւրեանց արժանի աքսորման համարել, զայդ եւս մարդասէր սկզբանց և ուղղութեան պետութեան հակառակս վարկանիմք մեք։

Զայսմ ամենայնէ հասուցեալ ի գիտութիւն Բարձր Գերազանցութեան Զերոյ, սիրտս անձին վարկանիմք յարգոյարար յայտ առնել, եթէ ըստ սեպուհ պարտուց սրբազան պաշտամանս մերոյ անհնարին է մեզ հաւանիլ ընդ փակումն ուսումնարանաց ի պատճառս կանոնազանցութեան ոմանց եկեղեցականաց, և այն ըստ նկատողութեան հոգաբարձուին Կովկասու։ Նոյնպէս և ընդ բանտարգելութիւն եկեղեցականաց Հայոց ի վանորայս առանց նախընթացարար գիտութեան Հոգեւոր Մայրագոյն իշխանութեան և ընդ աքսորումն նոցին ի սահմանացն Կովկասու ըստ նկատողութեան քաղաքական իշխանութեան։

Ցանձն արարեալ զՁեզ խնամոցն Ամենաբարձրայնն և ցանկանալով զյաջողութիւն յամենայն բարի ձեռնարկս եւ ի գործս Ձեր յոգուս Ռուսիոյ, մնամք վասն Ձեր Բարձր Գերազանցութեան

Ձերմեռանդ Ազօթարար
ՄԱԿԱՐ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՅՈՑ

Համար 150
4 ապրիլի 1891 ամի
ի Ս· Էջմիածին

—)(27)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԵՐԿՈՒ ԱՆՄԵՂՆԵՐ

ԺԻԼ ՄԱՌԻ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՍԵՓ ՋԱՍԲԱՅՆԵՐԷՆ

—Այո, ժամանակաւ պզտիկ Պերթին մը կար իմ մօտս··· մայր մը ունէր, տիկ· Ժիւլիէթ, որ շատ դժբախտ էր, և որ անգամ մը, իր աղջկան հետ անձնասպան ըլլալ ուզեց··· Ես արգիլեցի զինքը Քրիքէին հետ, իմ խե՛ղճ Քրիքէս։

—Քու անունդ ի՞նչ է։

—Շարլո՛, ըսաւ տղան, երգուն··· կուզե՞ս որ քեզ պատմեմ թէ ի՞նչպէս Լաֆերժոլի գործարանն եկայ։

—Այո՛, շատ կը սիրեմ պատմութիւն լսել։

—Ցեռոյ, դուն ալ քու պատմութիւնդ պիտի ընես։

—Եթէ ուզես։

—Ինձի չըսի՞ր թէ երջանկութեան ի՞նչ ըլլալը չես գիտեր։

—Այո,

—Ես ալ չեմ գիտեր··· մտիկ ըրէ։

Բ

Չեմ գիտեր թէ ո՛ւսկից կուգամ և երբէք ըսած չեն ինձ ծնողաց ո՛վ ըլլալն։ Շատ ժամանակէ ի վեր մեռած են անոնք։ Այսչափ միայն իմացուցին ինձ։ Քրիքէին հետ մեկնեցայ կնկան մը տունէ որ շատ կը տանջէր մեզի և բանտարին զմեզ՝ առանց չարիք հասցնելու սակայն։ Ցեռոյ իրարմէ բաժնեցին և չեմ գիտեր թէ ի՞նչ եղաւ իմ խե՛ղճ Քրիքէս··· երկաթուղիով ճամբայ դրին զիս··· և կը յիշեմ թէ ճամբորդութիւնը շատ զուարճացուց ինծի։ Արտէի գաւառը, մչակի մը քով մնացի։ Կը թափառէի, կովեր կարածէի։ Տղաքներ կային որք հետս կը խաղային։ Երջանիկ էին։ Եթէ հետս ունենայի իմ խե՛ղճ Քրիքէս, բոլորովին ուրախ պիտի ըլլայի։ Աքարակին չորս բոլորը, զոր Թոք-Մարթէն կը կոչէին, սեւ անտառներ կային որք կ'երեւի թէ կը տարածուէին մինչեւ Պելժիոյ սահմանագլուխը։ Ես շատ կը սիրեմ մեծ անտառները··· վա՜ղ կը պատճառեն··· դո՞ւն ալ կը սիրես։

—Ես ալ, ըսաւ Պերթին, հետաքրքրուելով այս պատմութենէն ուր վերստին կը գտնէր, պզտիկ օտարական տղու մը վրայ, իր առաջին տպաւորութենէն մէկ քանին։

—Շատ կը զուարճանայինք կովերը պահպանելով։ Խնձոր և տանձ կուտէինք, կամ թէ Նօեմբրէն պզտիկ առուակին մէջէն խեցգետին կը բռնէինք, կամ Վանսի մէջէն կարմիր գորտեր կրսայինք կերպասի կտորով մը։ Գորտ բռնել գիտե՞ս, Պերթին։

—Ոչ, ըսաւ պզտիկ աղջիկ միամտօրէն։

—Քեզի պիտի սորվեցնեմ։ Եւ կամ սեպուհմարերի մէջ, մատախուղ եղած առտուները կամ իրիկունները, մեծ կրակներ կը վառէինք դաշտերուն մէջ ձեռքերնիս տաքցնելու համար և գետնախնձորներ կ'եփէինք։

Շարլօ կեցաւ և չունչ առաւ։

—Ես այնպէս կը կարծէի թէ բոլոր կենացս մէջ հոն պիտի մնամ՝ կովեր պահպանելով և ազգային ալ ոչխարներ։ Բայց ասիկա երկար չտեւեց։ Որովհետեւ գործակալութիւնը կը սոսկէր ագարակատէրը զիս գոլորց դնելու, որով չպիտի կրնար օգտակար կերպով գործածել զիս, ճամբուեցայ։ Իրեն տուած ամսական տասը ֆրանքին համար չէր կրնար զիս սընուցանել առանց բան մը ընել տալու, մինչեւ տասներկու տարու հասակս։ Թոք-Մարթինէն բաժնուած ատենս շատ լացի ինչպէս նաև ագարակատէրին տղաքներն։ Եթէ իմ խեղճ Քրիքէս իմ մօտս եղած ըլլա՛ր, նորէն բան մը էր։

Վշտագին կերպով թոթուեց գլուխը՝ Պերլոտի տան պզտիկ խեղանդամը միտքը բերելով· Քրիքէի սէրը կենդանի մնացած էր իր հոգւոյն մէջ։

—Նորէն երկաթուղի դրին զիս երկար ուղեւորութեան մը համար, և տեսայ որ բոլորովին նոր երկիր մը կը մտնեմ, որովհետեւ յանկարծ հասայ քաղաք մը ուր շատ նաւեր կային··· նաւու և ծովու ինչ ըլլալը գիտե՞ս, Պերթին։

—Ոչ··· պատկերներու մէջ միայն տեսած եմ։

—Ես քեզմէ շատ բան գիտեմ քանի որ ճամբորդած եմ, ըսաւ Շարլօ հպարտօրէն։ Քաղաքին անունն անմիջապէս սորվեցայ։ Տուն էրքը էր։ Միշել Զիկէր անուն Ռոզանտեցի ճկնորսի մը քով տարին զիս, որ իսկոյն իր նաւուն մէջ դրաւ եւ իրեն հետ ճկնորսութեան տարաւ։ Այդ մարդ չար չէր, բայց խիստ էր, շատ խիստ։ Աղէկ կը սնուցանէր զիս եւ իր կինը միշտ տաք հագուստներ կուտար ինծի։ ցուրտը, հովը, փոթորիկը ամենեւին չէին վնասեր Զիկկերի։ Անոնցմով կապրէր։ Կաշիի պէս մորթ մ'ունէր··· բայց կը կարծեր որ ես ալ իրեն պէս եմ··· Այնքան չարչարուեցայ այս կեանքէն որ կարծեցի թէ պիտի մեռնիմ։ Պէտք եղաւ որ օր մը տունը ձգէ զիս եւ բժիշկ բերէ։ Կը կարծէին թէ կը քնանամ, բայց մտիկ կընէի։ Լսեցի որ բժիշկը, որ կռնակս զննած էր, կըսէր Զիկկերին՝ ուսերը թոթուելով· «երեք օրէն պիտի մեռնի։» Զեկկերը շատ վախցաւ։ ոչ, ինքը չար չէր, բայց յանցաւոր էր կարծելով թէ ես ալ իրեն պէս տաժանաբար կրրնայի աշխատիլ··· Դուն երբէք հիւանդ չե՞ս եղած, Պերթինս։

Աղջիկն այնպէս սիրուն կերպով մը մտիկ կընէր, աչուընները քիչ մը թրչած, այնքան լաւ կը զգար յինքն նորածին գորով մը որ իր տղու սիրտը կը սաւառնէր դէպի մի այլ տղու սիրտ, որ արդէն Պէրթին կը կոչէր զինքը։

—Ոչ, ըսաւ, երբէք։

—Երկու ամիս անկողնոյ ծառայեցի և երբ ոտքի ելնելով հայելւոյն մէջ դիտեցի ինքզինքս, սկսայ խնդալ։ Անճանաչ եղած էի։ Ամբողջ երեսս ամիս չի կրցայ ծովուն վրայ ելնել։ Ասոնց օր կը պատէի, արեւուն, բլուրներու ալագին մէջ··· խայթող խոտերու վրայ կը նստէի։ Կը քնանայի։ Աղէկ էի··· օր մը արթննալով, ծերունի մը նշմարեցի որ զիս կը դիտէր՝ իր գաւազանին կրթնած։ Շնորհքով հագուած էր և նրբին դէմքը մը ունէր յոյժ քաղցր, սպիտակ մազերով··· իր մանեկաձեւ մօրուքն ալ սպիտակ էր։ Հին նաւազ մըն էր անշուշտ։ Ինծի ըսաւ։

—Հոս ի՞նչ կ'ընես, տղաս։

—Կը տեսնէք, պարոն, որ կը հանգչիմ։

—Ես քեզի չեմ ճանչնար։ Անունդ ի՞նչ է։

—Շարլօ։ Նպաստամատոյց ընկերութեան կողմէ Միշել Զիկեր ձկնորսին քով դրուած եմ։

—Դիժան նաւաստի մը ձեռքն ինկած ես, ըսաւ ծերունին։

Եւ նորէն հարցափորձեց զիս։ Պատմեցի իրեն թէ հիւանդութենէս նոր ելած եմ՝ չափազանց աշխատած ըլլալուս համար, բայց Զիկերէն չեմ գանգատիր։ Մայր երեւնալ չէի ուզեր։ Բարեսիրութեամբ մտիկ կ'ընէր զիս ծերունին, բայց շատ անգամ մեւնոյն բառերը կրկնել կուտար, և աւելի բարձրաձայն, որովհետեւ խուլ էր։

Վերջապէս այսու չդոյելով ըսաւ։

—Խե՛ղճ պզտիկ, խե՛ղճ պզտիկ··· վաղը պիտի երթամ գանեմ գործակալութեան տնօրէնը։ Զիկերի քովէն պիտի առնեմ զքեզի որովհետեւ այդ վարած կեանքդ շատ խիստ է։ Զինորս ըլլալու համար ուրիշ կերպ ծնած ըլլալու է։ Եւ յանցաւորներն զքեզ տնոր քով դնեմնուն։ Կը յօժարիս իմ տունս գալ։ Հարուստ եմ։ Ես չենեցի այս Ռոզանտէլ գիւղը։ Ամբողջ ինծի կը պատկանի··· պատասխան տուր։

—Ո՛հ, այո, պարոն, ի բոլոր սրտէ ձեզի պիտի հետեւիմ եւ կրցածս պիտի ընեմ որ ինձմէ գոհ ըլլաք։

—Երկու օր սպասէ և լաւ պիտի առնես ինձմէ։

Նորէն այտերս չոյեց և մեկնեցաւ։ Թէեւ ինծի շատ տարօրէն երեւաց—թերեւս ուրիշներ տարուէն աւելի—սակայն կորովի քայլով կը յառաջանար։ Ետեւէն տեսնողը, յիսուն տարուէն աւելի չպիտի կարծէր զայն։

Զինորսին տունը դառնալով, մայր Զիկէրի պատմեցի ունեցած տեսակցութիւնս Ծերունոյն դէմքը նկարագրել տուաւ, որպէս զի ճանչնայ զայն։ Բայց երբ իրեն ըսի թէ բոլոր Ռոզանտէլը իրն է, ըսաւ·

—Ապահովապէս Պ· Կասպար Մալօն է, ազնիւ մարդը։ Բախտդ բաց է Շարլօս։ Եթէ քեզմով զբաղի, այն ատեն ազատած ես։

—Գուցէ արդէ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ի ՊՈՀԵՄԻԱ

Զեհերուն ընթացքն և ընդ նմին ցեղերու վէճն Յաւստրիա-Հունգարիա՝ կը շարունակեն ուշադրութեան առարկայ լինել։

Փրակայի մէջ վերջին համալսարանական ցոյցերէն ետքը, կառավարութիւնն հրաման տուաւ զինուորական նուագարանաց վարիչներուն որ հանրային նուագահանդէսներու մէջ չեհական երգանակներ չնուագեն այլ եւս։ Օգոստոս 18ի դիշերը նուագահանդէս մը տեղի ունեցաւ, որուն պահապան զօրաց ամէն նուագարանք մասնակցեցան, և թէպէտ ունկնդիրք բարձրաձայն խնդրեցին ժողովրդային երգեր, բայց զինուորական նուագածուք մտիկ չընին։

—Վիեննայէ Փրակա եկած հակահրէական պատգամաւորութիւնն օգոստոս 18ի դիշերն հրաւիրուեցաւ խնճոյքի մը, յորում նոյն հակահրէական կուսակցութեան Աւստրիոյ երեսփ. ժողովոյն մէջ պետ Պ. Շնայտերի կենաց բաժակ առաջարկեցաւ։ Պ. Շնայտէր դերմաներէն բանախօսելով, դառն լեղուաւ մը դատապարտեց Հրեայներն, և Վիեննայի դերմանական—ազատական մամուլը։ Պ. Շնայտէր կը յուսայ որ հակահրէական շարժումը զօրաւոր արմատներ պիտի բռնէ Պոհեմիոյ մէջ և պիտի զարգանայ։ Պոհեմիա յոյժ ճարտարագործ նահանգ մ'է, որոյ տարազագործութիւնք և այլ և այլ արուեստական նիւթերն աշխարհի չորս կողմը կը տարուին, և Պոհեմիոյ բնակիչք մասնաւոր իրաւունք ունին դրժգոհելու հրեայ դրամատերաց ամենայն ինչ իրենց ձեռքն անցունելու ձգտման դէմ։ Այս զգացմունք այնքան հաճոյ թուեցան երիտասարդ Զեհերուն որ զՊ. Շնայտէր իրենց ուսերուն վրայ առած, յաղթանակաւ պտտցուցին սրահին մէջ։

—Խնճոյք մ'ալ տրուեցաւ ի պատիւ Կալիչիայէն եկած լեհ հիւրերուն, բայց այս խնճոյքին մէջ ամէն բանախօսութիւնք հաւատարմութիւն կը բուրէին և սիրտ կապակցութիւն ընդ աւստրեան Տէրութեան։ Լեհք գոհ են Հապսպուրկեան տիրապետութենէն, որ կը յարգէ իրենց իրաւունքներն և արտօնութիւններն, և նահանգային գործերն իրենց էական շահուց համեմատ վարելու ամէն թոյլտուութիւն ըրած է. իրենց, չնորհիւ քառորդ դար յառաջ հաստատեալ Սահմանադրութեան։ Կալիչիոյ Լեհերուն քաղաքականութիւնն է հաւատարիմ մնալ Վիեննայի կեդրոնական կառավարութեան և ոյժ տալ նմա հակառակ ռուս կառավարութեան, որուն իւր սահմանադրէն անդին տարածուելն ամենեւին չեն ուզեր։ Ֆրանձ Եոզէֆ Կայսեր ամենէն վստահելի հպատակներն են Լեհք, զի մինչ մաս մը Գերմանաց աչքը Գերմանիոյ յարելէ, մինչ Աւստրիոյ Սլաւաց մեծ մասին աչքը դէպ ի Ռուսիա դարձած է՝ եթէ ոչ քաղաքական տկնկալութեամբ գէթ ցեղային համակրութեամբ, Կալիչիոյ Լեհք զԱւստրիա միայն կը ճանչեն և նմա փարած են։

Փրակայի խնճոյքին մէջ, Ֆրանձ Եոզէֆ Կայսեր կենաց բաժակ առաջարկեց երեւելի լեհ պատկերչան Քոսաք, որ ի ցոյց դրած է ռուսական Լեհաստանի ռուսական ծայրայեղութեանց ուշադրաւ պատկերներ։ Լեհ հիւրերէն մին բաժակ առաջարկեց Լեհերուն և Զեհերուն միութեան։ բայց անմիջապէս խօսք առնելով կոմս Հառախ, Պոհեմիոյ հռչակաւոր ապահեղծարարներն տէրը, ջատագովեց Աւստրեան-Հունգարական Տէրութեան ամէն տարբերաց միաբանութիւնը։

*

Խրուաթիոյ մէջ, ի Կոսպիկ, Հապսպուրկեան սեւ-դեղին դրօշին պարզումը հանրային շէնքերու վրայ կայսեր ծննդեան տարեդարձին առթիւ՝ պաշտօնական ակմբոց մէջ բանակցութիւն յառաջ բերաւ։ Քաղաքային խորհուրդը դումարեցաւ անմիջապէս, և կառավարչէն խնդրեց որ ուրիշ ձեւ դիրք մը պարզուի։ Կառավարիչը մերժեց, բայց ծանոյց թէ խնդիրը Խրուաթիոյ նահանգապետին ուշադրութեան պիտի մատուցանէ։ Այս դիրք Հապսպուրկեան դերդաստանին պատկանելով, Պուտայի (Փեշթ) արքայական պալատն վրայ կը պարզուի երբ հոն գտնուի թագաւոր-կայսրը։ Պարբերաբար խնդիր կը ծագի այս մասին։ Ամէն նստաշրջանի սկիզբն, երբ դահճառ մը կարտասանուի, երբ Երեսփ. ժողովոյ նախագահը կը ծանուցանէ թէ Խորհրդարանի անդամք արքայական պալատը պիտի ընդունուին յիշեալ ճառին ունկնդրելու, «ինքնուրոյն» կոչուած կուսակցութիւնը կը հարցունէ թէ սեւ-դեղին դրօշը թէ Հունգարիոյ յատուկ արքայական դրօշը պիտի պարզուի։ Նախարարը կը պատասխանէ թէ ըստ սովորութեան պիտի տնօրինուի ամենայն ինչ, և ասոր վրայ յիշեալ կուսակցութեան անդամք ներկայ չեն գտնուիր։ Այս օրերս, Լուի Քոշութ, 1848ի ճգնաժամին մէջ մահառ ազգին դիկտատոր-վարիչն, որ Հունգարիոյ մասին եղած կարգադրութեանց չհաւանելով կամովին տարադիր եղած է, Իտալիայէն նամակ մը դրեց յիշեալ ինքնուրոյն կուսակցութեան, հաւանելով ծայրայեղ ընդդիմադիր կուսակցութեան ընթացքին խորհրդարանական վերջին նստաշրջանին մէջ։

Ի ԶԱՆԶԻՊԱՐ

Անգլիացիք Զանզիպարի մէջ զանազան քաղաքային բարենորոգումներու ձեռնարկեցին։ Ազդարարուեցաւ ժողովրդեան որ ամէն տուն իւր դրան վերեւ վառած կանթեղ մը պէտք է ունենայ արեւամուտէն մինչեւարշալոյս։ Այս կերպիւ կը յուսացուի վերջ մը դնել գիշերային գողութեանց և չարագործութեանց փողոցներու մէջ։ Տանուտէրաց պարտին նաև հոգ տանիլ մաքրութեան, ամէն ոք իւր տան առջեւը մաքուր պահելով, ևն., ապա թէ ոչ՝ պատիժ է բանտարկութիւն կամ տուգանք։

Ի ՃԷԶԱՑԻՐ

Օրանէ (Ալժէրի. ճէզայիր) կը հեռագրուի թէ չաբաթէ մ'ի վեր կրակ առած են Ամմի-Մուսայի մեծ անտառներն, և արդէն բիւրաւոր արտավարի տարածութեամբ գետնի մը վրայ ամէն ծառեր ոչնչացած են։

ՄԱՄԼՈՑ ԴԱՏ Ի ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

Օգոստ. 19 ին Կալկադայի դատարանին առջեւ սկսաւ Պանդպոդէ լրագրոյն դէմ անգլեւհնդիկ կառավարութեան կողմէ բացուած դատն։ Ի դիմաց Կառավարութեան ներկայ էին ընդհանուր դատախազ Պ. Փուկ և երեք փաստաբանք. Հնդիկ լրագրոյն կողմէ՝ անգլիացի երեք փաստաբաններ։ Լրագիրն ամբաստանուած էր գրգռիչ բաներ գրելուն և զկառավարութիւն վատահամբաւելուն համար։ Լրագրոյն փաստաբանք պահանջեցին որ այս երկրորդ ամբաստանութիւն չեղեալ համարուի. զի վատահամբաւութեան դատ կրնայ լինել երբ դերուածն անհատի մը դէմ ուղղուած է և ո՛չ երբ մարմնոյ մը դէմ ուղղուած է, ինչպէս անգլեւհնդիկ կառավարութիւնը։ Դատարանն իրաւունք տուաւ այս տեսութեան, և լրագիրն ամբաստանեցաւ միայն «գրգռիչ հրատարակութեանց» համար։

Պ. Փուկ յայտնեաց իւր ամբաստանական ճառն արտասանելով, ըստ թէ Հնդկաստանի ժողովուրդը մամլոյ ազատութիւն կը վայելէ 1835էն ի վեր, միայն մէկ անգամ՝ 1878ին՝ սեղմում դրուելով, որ վերցաւ 1881ին։ Անգլեւհնդիկ կառավարութիւնն այն ազատութեան չի դպչիր։ Բայց այս Պանդպոդէ լրագիրը դիտմամբ, կարգ մը յօդուածովք, ամբաստանեց նոյն կառավարութիւնը թէ հնդիկ ժողովրդեան կրօնին կը դպչի, և կը ձգտի բառնալ զայն։ Այդպիսի բաներ գրելու թոյլտուութիւն չի կրնար լինել Հնդկաստանի պէս երկրի մը մէջ, կառավարութեան մը կողմէ որ զանազան ցեղէ ժողովուրդն ի հանդարտութիւն պահելու պաշտօնն ունի։

Դատաստանը քանի մը նիստեր պիտի դրաւէ։

ԱՅՍ ԱՌՕՒՈՐ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԱՒ

ՀՆՏԱԽՏԻ ԸՆԹԱՑՔԸ

Վիեննայէ կը ծանուցուի թէ Փոքր Ասիոյ կողմերն հնտախտի տարածման պատճառաւ, և մանաւանդ ծովու ճամբով վարակման առաջքն առնելու համար, Աւստրիոյ ներքին գործոց նախարարը զանազան նահանգապետաց չրջաբերական զրկած է առողջապահական խիստ միջոցներ պատուիրելով։

ԻՏԱԼԵԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄ

Միջերկրականի մէջ փորձեր կատարող իտալեան նաւատորմն այս օրերս ալ Սելանիկի նաւահանգիստը պիտի ժամանէ եղեր։

ԱՐԴԻ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ

Պերլինէ կը հեռագրուի թէ առաջիկայ տարւոյ մարտ ամսուն մեծ հանդէսք տեղի պիտի ունենան ի պատիւ Քոմէնէուսի, մին ի հիմնադրաց արդի մանկավարժութեան։ Պատրաստութիւնք սկսած են ի Պերլին։ Կարգադիր մասնախումբն արդէն գտած է 540 համախոհներ, Եւրոպոյ ամէն երկրաց ուսուցչական մարմնէն առնուած։ Ֆրանսայի մանկավարժք եւս կը մասնակցին։

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՎԻԲԹՈՐԻԱ ԹԱԳՈՒՀԻՈՑՆ ԺԷՐՎԷ ԾՈՎԱԿԱՅԻՆ ՀԵՏ

Անցեալ հինգշաբթի, միջօրէէն մէկ ժամ յառաջ, ժէրվէ ծովակալ իւր դլխաւոր սպայից հետ Վիքթորիա թագուհւոյն ներկայանալու պատիւն ունեցաւ, Օսպորնի պալատն մէջ, Ուայդ կղզին։ Ծովակալն և իւր դլխաւոր սպայք ի պալատ փոխադրեցան արքունի երեք կառքերով, և Ն. Վեհափառութեան ներկայացուեցան ի ձեռն Պ. Վատինկթոնի, դեսպան ի Լոնտոն։ Թագուհին շատ շնորհալից ընդունելութիւն ըրաւ մանաւանդ ծովակալին։ Ցիշեցուց թէ անգամ մը տեսած է զինք երբ նաւային կցորդ էր ի Լոնտոն, Փոթիւօ ծովակալին դեսպանութեան միջոցին։

ժէրվէ ծովակալ պարագային յարմար եղանակաւ պատասխանեց, յիշելով թագուհւոյն ուղեւորութիւնները ի Ֆրանսա, ուր պարբերաբար կ'երթայ յօդափոխութիւն։ Ըսաւ ծովակալը թէ Վեհ. թագուհին ա՛ր չի կը յարգուի Ֆրանսայի մէջ, որ բարեմաղթութիւններ կ'ընէ Ն. Վեհափառութեան բարեկեցութեան և քաջողջութեան համար, և կը փափաքի որ տակաւին շատ տարիներ թագուհին կարենայ այցել Ֆրանսա։

ժէրվէ ծովակալ ապա թագուհւոյն ներկայացուց իւր սպայներն, որք յետ ունկնդրութեան աչքէ անցուցին Օսպորնի պալատն ընդունելութեան դլխաւոր դահլիճն։ Ապա դացին պտըտեցան Ն. Վեհափառութեան զբօսանաւն, նախ քան ճաշն որ թագուհւոյն կողմէ տրուեցաւ ի պատիւ ֆրանսական նաւատորմին։

թագուհւոյն դուստր Պէատրիս իշխանուհին, ամուսին Պուլկարիոյ նախորդ իշխանին եղբօր, արքունի զբօսանաւով ֆրանսական նաւատորմին շրջանն ըրաւ, ֆրանսացի նաւաստներուն հանդարտ աղաղակներով ողջունուած։

ժէրվէ ծովակալ թագուհւոյն այցելէ յետոյ, իւր պաշտօնական այցելութիւնն ըրաւ Պ. Վատինկթոնի, որ քիչ ետքն եկաւ ի փոխադարձ այցելութիւն ծովակալին՝ Մարլպրոյ զբաղաւորին մէջ։ Դեսպանին մեկնած պահուն, նաւային նուագարանք Մարսէյէզն հնչեցուցին և թնդանօթներ արձակեցին, և մինչեւ որ ազգային երգին նուագումը վերջացաւ, դեսպանն և իւր պաշտօնեայք ծովուն վրայ մակոյկին մէջ բաց դլուխ կեցան ոտքի վրայ՝ տեղատարափ անձրեւի մը տակ։ Այն յորդ անձրեւի միջոցին Անգլիացիք չվարանեցան գունդագունդ դիմել ֆրանսական զրահաւորները, զրոս աչքէ անցուցին համակիր հետաքրքրութեամբ։

ԴԼԴՐԵՐՆ Ի ՉԻՆԱՍՏԱՆ

Չինական զօրաւոր նաւախմբի մը հրաման տրուեցաւ Նանքինկ երթալու, և երկրորդ նաւատորմ մ'ալ կը պատրաստուի Եանկ-Զէ-Քիանկ գետն երթալու։ Փեքինի կառավարութիւնը շատ զգաստաւոր է Տէրութեանց այն սպառնալիքէն թէ զինու զօրութեան պիտի դիմուի եթէ Չին պահանջեալ հատուցումները չընէ եւրոպացի հպատակաց ջարդին եւ անոնց տրուած վնասուց պատճառաւ։

Չինու կառավարութիւնը զօրք ղրկած էր հեռագրաթել մը հատատելու համար։ Եռանանցիք ընդդիմացան, և հեռագրաց ամէն գործիքը փճացուցին։

Չինաստանի չփոթութեանց լուրն առնուելուն պէս, իտալեան կառավարութիւնն եւս ի Շանկայ ունեցած մարտանաւուն հրաման ղրկեց որ՝ ըստ հրահանգի իտալեան դեսպանին՝ պատրաստ լինի մասնակցել եւրոպեան մարտանաւուց գործողութեան, ի պաշտպանութիւն եւրոպացւոց։

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Զարը Ս. Սանիսլաւի պատուանշանին մեծ ժապաւէնը տուաւ Պուլկարիոյ ֆրանսական նախորդ գործակատար Պ. Ֆիլշի, ի գնահատութիւն այն կորովալի ընթացքին զոր սարբռնած էր, ի պաշտպանութիւն ռուսասէր Պուլկարաց ոմանց, որոց դէմ Սոֆիայի կառավարութիւնն հարկ կը համարէր խստութեան միջոցներ ձեռք առնուլ։

ԳՕՑԹԱԿՂՈՒԹԻՒՆԵՐ Ի ՔԱՆԱՏԱ

Քանատայի մէջ հանրային կարծիքը սաստիկ գրգռուած է, այն կշռակերութեան դէպքերուն առթիւ որք երեւան կուգան խորհրդարանական քննիչ յանձնաժողովոյն առջեւ, որ կը հարցաքննէ ֆրանսածին նախարար մը Սըր Հէքդոռ Լանժվէն, Քէպէքի նախարարապետ ֆրանսածին Պ. Մէրսիէի գործակալն և այլ բարձրաստիճան պաշտօնեայներ, ֆրանսածին թէ անգլիածին, որք ամբաստանուած են թէ հանրային շինութեանց պայմանագիրներուն և պետական պիտոյից հայթայթիչներուն հետ թաքուն հաձայնութեամբ շատ մը դրամ ընդուներ են, անոնց նպաստաւոր պայմանագրեր կնքելու համար։ Այս ամբաստանութիւնքն ըստ մեծի մասին ապացուցեալ են արդէն, բայց դատաստանը կը շարունակի։ Սըր Հ. Լանժվէն հրաժարեցաւ նախարարութենէն։

Ի ՄԱՐԹԻՆԻՔԱ

Ի փարիզ եկած պաշտօնական լուրեր կը հաստատեն թէ ահռելի մրրիկ մը անհամար վնաս պատճառած է Մարթինիքայի ֆրանսական ոստացուածոց մէջ, ամերիկեան Հնդկաց արշիպելագոսին մէջ։ Մարթինիքայի նաւահանգստին մէջ գտնուած ամէն նաւք կորած են, մէջի մարդոց մէկ մեծ մասամբ։ Կորած է նաեւ Հայթիի մարտանաւ մը։ Հովին սաստկութիւնն աննկարագրելի էր։ Տուներ օդն ելած են, այնքան սաստկութեամբ խորտակուած։ Նիւթական վնասք յոյժ մեծ են, այլ մանաւանդ մարդու վնաս շատ կայ։

ՀՐԴԵՀ Ի ՊԱԳՈՒ

Պագուէն կը գրեն առ Մշակ։

Այս օրերս խօսակցութեան նիւթ է դարձել երկաթուղու այստեղի կայարանին կողքին տեղի ունեցած անսովոր հրդեհը։ Երկու օր շարունակ, ցերեկ և գիշեր, այրվում էին Բուդաղեան եղբարների կերօսինի 8 հատ բէղէրվուարները։ Վնասը թէեւ դեռ եւս որոշուած չէ, սակայն մօտաւորապէս հաշուելով՝ 100,000 ռուբլուց անցնում է։ Իսկ եթէ այդ նաւթապահեստները նորից նոյնութեամբ չինելու լինեն տէրերը,— ծախս աւելի քան 200,000 ռուբլի կունենան։ Բուդաղեանների այդ հաստատութիւնը ապահովված չէ եղած։

ԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն՝ իւր հետ ունենալով Պատրիարքարանի գործակատար Ֆրէնկեան Աբրահամ էֆէնտին, երէկ Սպարապետի Դուռը գնաց և չնորհաւորական այցելութիւն տուաւ Սպարապետ Բարձր. Օսման փաշայի։

Նոր Քաղաքական Ժողովոյ անդամներէն Վահ. Դաբրիել էֆէնտի Նորատունկեան դրաւոր հրաժարական ուղղած է առ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն։

Պատրիարքական փոխանորդ Գեր. Տ. Գէորգ Ծ. վարդապետ Իւթիւճեան այսօր Ցունաց Պատրիարքարանը կերթայ, Ամեն. Տ. Դիոնէսիոս Ե. Պատրիարքի մահուան առթիւ ցաւակցութիւն յայտնելու ի դիմաց Ամեն. Տ. Խորէն Ս. Պատրիարք Հօր։

Գեր. Հայեակ եպիսկոպոս Դիմաքսեան երէկ իրիկուն մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս ի Ռօտոսթօ, իւր հովուական պաշտօնին դլուխն անցնելու։

Ցաւօք կ'իմանանք թէ ծանօթ պատկերահան Տէլէմաք էֆ. Էքսէրճեան որ մի քանի տարի առաջ Կ. Պոլսէն Ամերիկայ ուղեւորած էր իր արուեստն ի գործ դնելու և ուր բաւական յաջողութիւն գտած էր անդ, օգոստոս 5ին (Ը. Ե.) Նիւ-Եօրքի Սէն-Լիւք հիւանդանոցին մէջ իր մահկանացուն կնքեր է։ Էքսէրճեան էֆէնտի մայրաքաղաքիս մէջ ծանօթ էր ոչ միայն իրր արուեստագէտ, այլ եւ իրր ուսուցիչ նկարչութեան ազգ. վարժարանաց մէջ և իրր երեսփոխան։

Գում-Գաբուի դրսի Ս. Յարութիւն եկեղեցւոյ Թաղական Խորհրդոյ նորոգ ընտրութիւնն ըստ Սահմանադրութեան կատարուած ըլլալով, արդիւնքն է հետեւեալն։

Ստեփան	էֆ.	Ֆրէնկեան
Գառնիկ	»	Աճառեան
Խաչատուր	»	Համբարձումեան
Նշան	»	Մարտիրոսեան
Ոսկեան	»	Մարտիրոսեան
Մ. Լեւոն	»	Եղիսէեան
Մ. Եղիա	»	Մինասեան
Մ. Յովհաննէս	»	Աւագեան
Մ. Մերիկ	»	Ինճէեան

Սոյն ընտրութիւն մասնաւոր տեղեկագրով մատուցուած է առ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն ի վաւերացումն։

ԵՐԴՄԱՆ ՀԱՐՑԸ

Երդման ծանուցեալ հարցին առթիւ հետեւեալը կը պատասխանէ Մշակ՝ ռուսերէն լրագրի մը։

Մոսքովսկի Վէդոմոսթի լրագիրը վրդովված է, որ Գրիգոր Իվանովիչ Իզմիրեանց հրաժարվեց երդվել ռուսերէն լեզուով։ Լրագիրն ասում է. «ռուս աստիճանաւոր Գրիգոր Իվանովիչ Իզմիրով, բողոքում է ռուսաց լեզուի դէմ և հրաժարվում է երդումն ընդունել ռուսերէն լեզուով։» Հրաշալի լոգիկա ունի Մոսքովսկի Վէդոմոսթի լրագիրը. կարծես թէ երբ հայ-լուսաւորչականը ռուս պաշտօնեայ, ռուս աստիճանաւոր է դառնում, նա դրանով կորցնում է իր կրօնը, կամ կրօնափոխ է լինում։ Կարծում ենք որ նա դարձեալ մնում է հայ-լուսաւորչական եւ իրաւունք ունի ցանկանալ՝ երդվելու իր դաւանութեան ծէսերին համեմատ։ Կրկնում ենք, քանի որ Եր-ը Ռուսաստանում կրօնական կը լինի և ոչ քաղաքացիական, ամեն մարդ իրաւունք կ'ունենայ երդվել իր դաւանութեան համեմատ եւ այն լեզուով, որով կատարվում են իր դաւանութեան բոլոր ծէսերն ու արարողութիւնները։ Իսկ այն բօպէից երբ ռուսահպատակը այլ եւս չի երդվի Աստծու, ահեղ դատաստանի, խաչի եւ աւետարանի անունով, ուրեմն երդումը կը հրաժարվի կրօնական էլէմէնտից եւ կընդունի զուտ «աշխարհական» ձեւակերպութիւնը, այնպէս որ մարդը կ'երդվի միայն իր երդի եւ պատիւ անունով,— այն ժամանակ դատարանը կարող է պահանջել, որ վկան երդվի պետական լեզուով։ Ահա ինչ պէտք է հասկանալ վերջապէս Մոսքովսկի Վէդոմոսթի լրագիրը, փոխանակ իր սովորական ինսինուացիաներն անելու։

Ի Մոսկուա, Պ. Մ. Բարխուդարեանի տպարանին մէջ սկսած է հրատարակուիլ «Մանկավարժական Գրադարան» վերնագրով մանկավարժական ժողովածու մը երկու հատորով, որոյ ամբողջին բաժանորդագինն է երկու ռուբլի։ Առաջին հատորի նիւթերն յանձնուած են արդէն տպագրութեան։

ՀԱՆԴԷՍ

ՄԵԾՏՈՒՏՃԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Մէչտուտճեան վարժարանի մրցանակաց եւ վկայականաց բաշխման հանդէսը մեծաւ չքեղութեամբ կատարուեցաւ կիւրակէ օր, ընդ նախագահութեամբ Գեր. Հայեակ եպիսկոպոսի Դիմաքսեանի և ներկայութեան մի քանի քահանայից եւ ընտրեալ խուռն բազմութեան։ Կրթական նախարարութեան կողմէ ներկայ էր Վեմ. Ապուելլաս Հասիպ պէյ։

Հանդիսասրահին ճակատը զետեղուած էր Վահ. Սուլթանի գեղանկար պատկերը, դափնեայ պսակով մը շրջապատեալ, որոյ բոլորտիքը կը ծածանէին Օսմ. բազմաթիւ դրօշակներ։ Անոր դէմ «Կեցցէ Վահ. Սուլթան Համիտ» վերտառութիւնն կը փայլէր, կարմրագոյն սնդուսի վրայ գրուած։ Պատերը ծածկուած էին աշակերտաց գեղեցիկ գծագրութիւններով։

Հանդէսն սկսաւ Համիտիէ քայլերգով զոր դաշնակի վրայ ածեց Պ. Գալուստ Մէչտուտճեան, որոյ կ'ընկերանար ջութակահար Պ. Լեւոն Փէչտմալճեան։ Տեղեկագիրն ընթերցաւ Վարդան էֆ. Մէչտուտճեան, որ բացատրեց վարժարանին կրթական եւ բարոյական վիճակն և մասնաւոր չնորհակալութիւն յայտնեց ուսուցչական խմբին անդամոց։

Ապա՝ չքեղ բեմի մը վրայէն զանազան լեզուներով ճառեր և ոտանաւորներ արտասանուեցան սանուց և սանուհեաց կողմանէ որք բուռն ծափահարութիւններ կը խլէին հանդիսականներէն, և սկսաւ մըրցանակաց բաշխումն ու յառաջադիմագոյնք դափնեայ պսակներ կընդունէին Նախագահ Հօր ձեռամբ։ Երգերը կը վարէր մեծ յաջողութեամբ երաժշտապետ Գրիգոր էֆէնտի Մէչհտրեան։

Ցաւարտ հանդիսին, յատեան բերուեցան ներկայ տարւոյ շրջանաւարտք որք են.

Օր. Անդրէ Ռ. Մխիթեան
» Գոհար Յ. Երէցեան
Պ. Պօղոս Ս. Խանճեան
» Սերովբէ Պոհճէլեան
» Տիգրան Մէլքոնեան

Սրբազան նախագահն ազգու յորդորներ ուղղեց սոցա, և կրթական գործին վրայ իմաստալից տեսութիւն մը ըրաւ։ ապա չնորհակալութիւն յայտնեց վարժարանի ընդարձակատարաշխատ տնօրէնին, իւր անխոնջ ջանից համար յօգուտ ուսումնասիրաց հայ մանկտայ, եւ իւր բանախօսութիւնն աւարտեց բարեմաղթութիւններ ընելով վասն կենաց Վեհ. Սուլթան Համիտ Կայսեր։

Ապա հանդիսականք առաջնորդուեցան ձեռագործաց սրահն, ուր ի տես դրուած էր նրբաճաշակ և ակնախտիպ ձեռագործաց ճոխ հաւաքածոյ մը, արդիւնք սանուհեաց ճարտար մատանց։

Ա Զ Գ

Ազգ. Կեդրոնական Վարժարան

Ցառաջիկայ 1891—1892 տարեշրջանի մտից քննութիւնք տեղի պիտի ունենան ներկայ օգոստոս ամսոյ 20 և 21ին։ Ներկայանալ փափագողք կընեան ամէն օր դիմել ի Կեդրոնական Վարժարան և, անուններն արձանագրել տալով, հարկ եղած տեղեկութիւններն առնել։

ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԶԳԵԱՑ ՕՐԻՈՐԴՈՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանիս դասերն վերսին պիտի սկսին առաջիկայ սեպտեմբեր 2|14ին՝ երկուշաբթի օրը։

Այս առթիւ խնամակալութիւնը պատշաճ կը համարի յիշեցնել հայ ընտանեաց թէ Համազգեաց վարժարանը՝ բաց ի ծաղկոցէ մը և նախակրթարանէն՝ ունի նաեւ ըստ հրատարակեալ ծրագրին՝ երկրորդական կրթութիւնն աւանդող ուսումնարան մը՝ ուր դասախօսութիւնք առաջին կարգի վարժուհեաց եւ դասատուաց յանձնուած են։

Խնամակալութիւնը կը յուսայ թէ արդոյ ծնողք պիտի յօժարին իրենց համակրութիւնը շարունակել դպրոցի մը ուր աղջկանց համար տարրական կրթութենէն մինչեւ բարձրագոյն կրթութիւնն ստանալու միջոցներն ապահովեալ են։

Պայմանաց համար դիմել առ Տիկին Տեսչուհին ի վարժարանն՝ Բերա Լալէ-Փողոց՝ թիւ 12։ 1—6

Հրատարակուեցան 9րդ և 10րդ թերթերն Սիմոն էֆ. Գաբամաճեանի Հայ լեզուի բառարանին։

Բաժանորդագին 15 դահեկան։

Դիմել առ հեղինակն, կ. Պոլիս, Էսկի-Զապթիյէ, Պէրպէրեան ապարան։

Հայերէն եւ տաճկերէն գիտցող հայ երիտասարդ մը որ կատարեալ հմտութիւն և փորձառութիւն ունի վաճառականական ամեն տեսակ գործողութեանց և միանգամայն լաւ կրկնատմարակ եւ հաշուագէտ, պատրաստ է պաշտօն ստանձնել Պոլսոյ և գաւառաց համար գործակատարութեան և գրագրութեան։ Դիմել խմբագրութեանս։

1—3

ԱՌԱՔԵԼԻ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԲԱՂԵԼՈՒԹԻՒՆՔ ԱՍՏԻՃԱՆՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱՆՆՆԱՆԵՐ

Գանտիան (Կրէտէ) կառավարիչ անուանեցաւ Հասան պէյ, հրամանատար ոստիկան-զինուորաց Կրէտէի Նահանգին։

Թրքհալաի օսմանեան հիւպատոս անուանեցաւ Իսհէմ պէյ, օսմանեան հիւպատոս Նովոսիբիի, և իրեն յաջորդեց Ռիֆաթ պէյ, օսմանեան հիւպատոս Թրքհալաի։

——

Սանիկէ Միւթէվալղի աստիճան տրուեցաւ Վանայ նահանգին Մէջթուպճի Հասան Թէվֆիք էֆէնտիի, ի վարձատրութիւն իւր բարւոք պաշտօնավարութեան։

Սանիկէի երկրորդ աստիճան՝ Այդընի Սարուխան գաւառին Սալիհլու գաւառակին դայմագամ Օսման Նուրի էֆէնտիի, ի վարձատրութիւն այն գովելի ծառայութեանց զորս մատուցած է՝ Վահ. Սուլթանին անուան նուիրեալ և տեղւոյն ժողովրդեան հանդանակութեամբ կառուցեալ մզկիթի մը շինութեան գործին մէջ։

Սալիսէի աստիճան՝ Սէլանիկի նահանգին թղթակցութեանց քարտուղարներէն և նոյն նահանգին վիճակագրութեանց յանձնաժողովի քարտուղար Արիֆ էֆէնտիի, երիցագոյն և արժանաւոր ըլլալուն համար։

——

Երկրորդ կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան տրուեցաւ մայրաքաղաքիս ռուսական դեսպանատան զինուորական կցորդ զնդապետ Պ. Պէչքոֆի։

Երրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ կայսանձնապահ զօրաբանակին պահեստի

զօրաց 107րդ գնդին դեր-գնդապետ Թալաթ պէյի։

Հինգերորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Նիկոտէ գաւառին Միսլի գիւղախումբին միւտիր Հիւսէյին Հիւսնի էֆէնտիի, ի վարձատրութիւն իւր բարւոք ծառայութեանց։

——

Սուրիոյ նահանգին մարդահամարի տնօրէն անուանեցաւ Եահեա էֆէնտի, մարդահամարի տնօրէն Ա.յտընի, եւ իրեն յաջորդեց Շեվքէդ պէյ, մարդահամարի տնօրէն Սուրիոյ։

Եէմէնի նահանգին Իտարէի ժողովին առաջին քարտուղար անուանեցաւ Սալիհ էֆէնտի, Թղթակցութեանց տնօրէնի փոխանորդ Թաղդաւաւրն։

Հոտէյտայի Պէյլիւլքայիդէ գաւառակին Թղթակցութեանց քարտուղար անուանեցաւ Իպրահիմ էֆէնտի։

Ա.քչէտաղի մարդահամարի տնօրէն անուանեցաւ Մէհմէտ էֆէնտի։

Բաղէշի նահանգին կեդրոնական բանտին քննիչ անուանեցաւ Մէհմէտ էֆէնտի, նախկին դեր-հաղարապետ պահեստի զօրաց Սամսոնի։

——

Ի Բ. ԴՈՒՌՆ

Երէկ յանձնաժողով մը ի նիստ գումարեցաւ ի Բ. Դուռն ընդ նախագահութեամբ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին և զբաղեցաւ ինչ ինչ խնդիրներով։ Ցանձնաժողովը կը կազմէին Ներքին ու Արտաքին գործոց Վեսմ. Նախարարք և Արտաքին գործոց նախարարութեան իրաւական Վեսմ. Ցարութիւն փաշա։

—Գերմանական ու հելլենական դեսպանք երէկ Բ. Դուռն երթալով յաջորդաբար տեսակցեցան Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին և Արտաքին գործոց Վեսմ. նախարարին հետ։

——

ՀՈՆԴԷՍ ՄՐՑՈՒՆԱԿԱՌՈՒՇԹՈՒԹԵԱՆ ՄԻԼԻԹԷ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Միլիթէ վարժարանին վկայականաց և մրցանակաց բաշխումն երէկ ժամ 6½ին տեղի ունեցաւ մեծ հանդիսիւ։ Վարժարանի պարտիզին ան մասին մէջ, որ հրաւիրելոց յատկացած էր, մեծ վրաններ դրուած էին։ Վարժարանի պատին վրայ զետեղուած էին ոսկեթել բանուած «Բատիշահըմ չոք եաշա» վերտառութիւնն և այլ վերտառութիւններ, որոց երկու կողմը զարդարուած էր օսմանեան դրօշակներով, կայս. Թուղրայով և Օսմանիյէի ու Մէճիտիյէի մեծադիր պատուանշաններով։ Ժամ 4ին հրաւիրեալք սկսան ժամանել։ Նոյն պահուն զին ուորական նուագածուաց խումբ մը կը նուագէր և զինուորք, ոստիկանք, ու ոստիկան-զինուորք ու թաղապետական պաշտօնեայք վարժարանին դուռը կեցած էին։ Վարժարանին տնօրէնն ու պաշտօնեայք պէտք եղած պատիւները կ'ընէին հրաւիրելոց։

Ժամ 5½ին ժամանեցին կայս. առաջին թիկնապահ Մէհմէտ փաշա եւ կայս. պալատան երկրորդ քարտուղար Գատրի պէյ, որք Վեհ. Սուլթանին կողմէ ղրկուած էին եւ վարժարանին տնօրէնին, պաշտօնէից ու աշակերտաց հաղորդեցին Ն. Վեհափառութեան կայս. բարեւները։ Ժամ 6ին ժամանեց Բարձր. Մեծ-Եպարքոսն և հանդէսն սկսաւ վարժարանին տնօրէն Ապտիւրահման էֆէնտիի մէկ բանախօսութեամբ։ Տնօրէնը տեղեկութիւններ հաղորդելով վարժարանի վիճակին վրայ, ըսաւ թէ աշակերտաց ընդհանուր թիւն էր 357, որոց 197ն իրենց կարգը փոխած էին, 37ն իրենց գտնուած կարգին մէջ մնացած եւ ուրեմն ալ երկու տարի չարունակ կարգ չկրնալով փոխել, վարժարանէն հանուած էին, ըստ օրինի։ Ներկերտաց 115ն եւս այլ և այլ պատճառներով չէին կրցած ժամանակցիլ քննութեանց։ Բարձրագոյն կարգէն 29 շրջանաւարտից վկայական կը տրուէր։ Ապտիւրրահման էֆէնտի թուեց Վեհ. Սուլթանի այն շնորհները, որոց կ'արժանանար Միլիթէի վարժարանն և իւր խօսքն աւարտեց բարեմաղթութիւններ ընելով վասն կենաց եւ բարօրութեան Ն. Կ. Վեհափառութեան։ Զինուորական նուագածուք բարեւի եղանակը հնչեցուցին և ներկայք երիցս «Բատիշահըմ չոք եաշա» գոչեցին։ Ցետոյ սկըսաւ վկայականաց և մրցանակաց բաշխումը։ Առաջին մրցանակի արժանացող աշակերտք ստացան Վեհ. Սուլթանի կողմէ շնորհեալ պարգեւները, յաւարտ որոյ ներկայք պատուասիրուեցան պաղպաղակներով եւ օշարակներով։

Հանդէսն աւարտելու պահուն Կրթական նախարար Վսեմ. Միւնիֆ փաշա բանախօսութիւն մը ընելով խօսեցաւ ուսման եւ դաստիարակութեան կարեւորութեանը վրայ և շնորհակալութիւն յայտնեց վարժարանի տնօրէնին, ուսուցչաց եւ պաշտօնէից։ Ն. Վսեմութիւն իւր խօսքն աւարտեց բարեմաղթութիւններ ընելով վասն կենաց եւ բարօրութեան Վեհ. Սուլթանին և զինուորական նուագածուաց խումբը դարձեալ բարեւի եղանակը նուագեց և ներկայք երիցս «Բատիշահըմ չոք եաշա» գոչեցին։ Շրջանաւարտից թիւն 29 է, որոց մէջ մէկ հայ մը կայ՝ Մեկքոն Էֆէնտի Միլոեան եւ որ չորրորդ մրցանակ ստացած է։

Հանդէսին ներկայ էին Մեծ-Եպարքոս Քեամիլ փաշա, Ներքին գործոց նախարար Միւնիր փաշա, Կրթական նախարար Միւնիֆ փաշա, Քաղաքապետ Բրտվան փաշա, մարէշալ Էշրէֆ փաշա, կայս. պալատան երկրորդ քարտուղար Գատրի պէյ, Մեծ-Եպարքոսին խորհրդական Թէվֆիգ պէյ, Ներքին գործոց նախարարութեան խորհրդական Բէշիտ պէյ, Պետական խորհրդոյ դատական ճիւղին նախագահ Սահիպ պէյ, Դատական նախարարութեան խորհրդական Հաշիմ պէյ, Տրպագրական Տեսուչ Ահմէտ Արիֆի պէյ, Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդական Գաբրիել էֆ. Նորատունկեան եւ այլ բարձրաստիճան պաշտօնատարք։

——

ՏԻՊԱՐ-ԱԳԱՐԱԿ

Զեռնհաս իշխանութիւնը վերջնապէս 54000 ոսկւոյ գնած է ի Պէյքօզ Վսեմ. Դրբահամ փաշայի ագարակն որ տիպար-ագարակի պիտի վերածուի։

——

ԱՀՄԷՏ ՃԷԼԱԼԷՏՏԻՆ ՓԱՇԱ

Վեհ. Սուլթանի հրացանակիր Ահմէտ ճէլալէտտին փաշայի անցեալ տարուան հիւանդութիւնը կրկնուած ըլլալով, անցեալ շաբաթ օր հեռագրաւ հրահանգ խնդրուեցաւ Տոք. Սէմոլլաէ, որ անցեալ տարի խնամած էր զն. Վսեմութիւն. Տոքթ. Սէմոլլի կողմէ տրուած հրահանգներուն վրայ՝ Ահմէտ ճէլալէտտին փաշա սկսած է տակաւ ապաքինիլ։

——

ՍՊԱՐԱՊԵՏԻ ԴՈՒՌԸ

Սպարապետ Բարձր. Օսման փաշա հրամայած է որ Սպարապետի Դրան պաշտօնեայք ժամանակին իրենց գործի գլուխը գտնուին և միանգամայն իրեն ներկայացնել ցուցակն այն խնդրոց, որք կարգադրուելու վրայ են նոյն պաշտօնատան զանազան ճիւղերուն մէջ եւ հոգ տանիլ որ այդ խընդիրքք կանոնաւոր կերպիւ կարգադրուին։ Ն. Բարձրութիւն հրամայած է նաեւ որ զինուորաց ուտեստին լաւ տեսակէտ ըլլալուն ուշադրութիւն ըլլայ, զինուորական չէնքերը առողջապահական կանոնաց համապատասխանող վիճակի մէջ դրուին եւ հիւանդանոցներու մէջ գտնուող հիւանդ զինուորներն առաջնունէ աւելի խնամով դարմանուին և անոնց հանգստութեանը հոգ տարուի։ Բարձր. Օսման փաշա այս հրահանգներն հեռագրել տուած է նաեւ գաւառաց մէջ գտնուող զինուորական պաշտօնեից։

——

ՁԷՐԻ ՓԱՇԱ

Դ. զօրաբանակին հրամանատար Զէքի փաշա Կարին ժամաներ է, ուրկից Վանայ և Պայազիտի կողմերը պիտի երթայ քննական պտոյտ մը կատարելու համար։

——

ԳԱՒՈՒՌԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ճապաղջուրի գարմագամին կողմէ Թէվֆիկ Վէֆայէի ուղղեալ գրութիւն մը կը ծանուցանէ թէ Բալուի Բուչկիլան գիւղացի Գաեա ու եղբայրը Տէրվիշ անուն ուազակներն, որք ժամանակէ մ'ի վեր կ'ասպատակէին, ձերբակալուած են շնորհիւ Վեհ. Սուլթանին։

——

ՕՍՄ. ԾԱԼԱՆՈՅԻ ԲԷԺԻՆ

Երէկ, Մալիյէի պաշտօնատան մէջ յանձնաժողով մը ի նիստ գումարեցաւ ընդ նախագահութեամբ նախարար Նազիֆ էֆէնտիի և անդամակցութեամբ Բէժիի գումիսէր Նուրի պէյի, Մալիյէի խորհրդական Դատարի պէյի, հանրային պարտուց հաշուակալ Մէսուտ պէյի և Օսմ. Պանքայի ու Բէժիի տնօրէններուն։ Ցանձնաժողովն զբաղեցաւ Բէժիի կազմութենէն երեք տարի առաջ և կազմութենէն երեք տարի յետոյ եղած արտածութեանց և առնուած մաքսատոց հաշուոց քննութեամբն ինչպէս Բէժիի վարչութեան՝ ծախսոտ մշակողներու հանդէպ ստանձնած պարտականութեանց վերաբերեալ կարեւոր խնդիրներով։

——

ԳԱՍԱՊԱՑԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Կայս. կառավարութիւնն սկզբամբ ընդունած է այն առաջարկն որ մատուցուած էր իրեն և որով Պանարմա-Գոնեաի երկաթուղւոյ արտօնատէր Պ. Նակէլմաքէրս պիտի դնէ Գասապի երկաթուղին։ Ասոր և Դասապի երկաթուղւոյ ընկերութեան միջև կատարեալ համաձայնութիւն դոյացած ըլլալով, Պ. Նակէլմաքէրս սեպտեմբեր 9ին մայրաքաղաքս պիտի գայ։

——

ԳԻՆԻԻ ՏՈՒՐՔԸ

Տարբճաի գինի պատրաստողները նկատելով որ սեւ գինիէն ու սպիտակ գինիէն հաւասար տուրք կ'առնուի, մինչդեռ այդ երկու տեսակ գինիներու գինն իրարմէ տարբեր են, աղերսագիր մը մատուցանելով Առեւտրական նախարարութեան՝ խնդրած են որ տուրքը գնոց համեմատութեամբ առնուի։ Նոյն նոյն նախարարութիւնն առ այդ հարկ եղածն ի գործ պիտի դնէ։

——

ԴՕԼՕԼԵԱՆ ԷՖԷՆՏԻԻ ԴՈՒՌԸ

Շաբաթ օրը Առեւտրական առաջին Դատարանն իւր վճիռն արձակեց ի մասին Դոլոլեան Աւետիս էֆէնտիի և Քօսթի քալֆի միջեւ կեցած ծանուցեալ դատին։ Այդ վճռով դատարանը կընդունի օրինաւորութիւնն Դօլօլեան էֆէնտիի պահանջից առաջին մասին, այն է 20 առ 100 գանձեալ գումարին վրայ (34,000 ոսկի)։ Իսկ 6 առ 100 ծախուց անուամբ կնքեալ յաւելուածական պայմանագիրը կը հրատարակէ իբր անզօր։ Հետեւաբար, Քոսթի գալֆա կը դատապարտուի Դօլօլեան էֆէնտիի վճարել 34,000 ոսկւոյ 20%ը, որ է 6800 ոսկի։

——

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Տէլլա Սուտա Ֆարիդ փաշա և քիմիագէտ Ֆրիտման, որք Եալովայի հանքային ջուրերը գնացած էին լրացուցիչ տարրալուծում մ'ընելու համար, երէկ իրիկուն վերադարձան ի Կ. Պոլիս։

——

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հեռագրական տեղեկութեանց համաձայն, օգոստոս 10ին Հալէպի մէջ հնտախտէ 6 մահեր պատահած են և օգոստոս 11ին՝ 4։ Հալէպի շրջակայից մէջ օգոստոս 7էն մինչեւ 10, հնտախէ մեռնողներու ամբողջ գումարն է 21։ Ադանայի մէջ օգոստոս 8էն մինչև 10, հնտախտէ 10 մահեր պատահած են և շրջակայից մէջ օգոստոս 7էն մինչև 10, մեռնողներու ամբողջ գումարն է 10։

Մէքքէէն կը հեռագրեն թէ օգոստոս 10ին ու 11ին հնտախտի ոեւէ դէպք չէ պատահած։

—Սուրիոյ լրագրոյն մէջ կը կարդանք թէ Տարեա գիւղին մէջ մորթուած ուղտի մը միսն ուտող 301 անձինք փորհարութիւն ունեցեր և ասոնցմէ հինգը մեռեր են և կին մ'ալ վիժեր է։ Միւսներուն մէկ մասը բոլորովին առողջացեր, իսկ մէկ մասը տակաւին հիւանդ է։

——

ԳԱՂԹԱԿԱՆՔ

Երկու հարիւր Պոսնացի գաղթականք ժամաներ են ի Ռուչսուք, ուստից մայրաքաղաքս պիտի փոխադրուին կայս. կառավարութեան ծախիւք։

——

ԱԼԻԻՐԻ ԳԻՆԸ

Ռուսիոյ մէջ ալիւրի գինը դարձեալ 30 քոպիք բարձրացեր է։

——

ՀՐԵԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՔ

Կ'իմանանք թէ Ռուսիայէն գաղթած Հրեայներ Եաֆա հասեր են, բայց տեղական կառավարութիւնը տոցա թոյլտուութիւն չէ ըներ։

——

ՆԱՒԱՐՇԱՒ

Վեհ. Սուլթանը բարեհաճած է 50 օսմ. ոսկի շնորհել օգոստ. 15|27ին տեղի ունենալիք նաւարշաւին ի նպաստ։ Ցարտնի է թէ այս ծովային հանդէս Ն. Կ. Վեհափառութեան բարձր հովանաւորութեան ներքեւ կը գտնուի։

Նաւարշաւի փայլուն յաջողութեան համար ամեն կանխահոգ պատրաստութիւնք տեսնուած են արդէն։ Կարգադիր Մանախսումբը վարձած է Մախսուսէի Շահէն շոգենաւն ուստից հանդիսականք ամենայն հանդստութեամբ պիտի կրնան դիտել հանդէսն։ Միջօրէի դադարի պահուն սեղան պիտի տրուի թէ շոգենաւուն մէջ եւ թէ Գատը-գիւղի Օթէլ-Շանա և Ֆիթէլ-օլ պանդոկներուն մէջ։ Սեղանի մասնակցելու համար հանդիսականք պարտին վճարել մէկ մէճիտ, բաց ի շոգենաւի տոմսէն։

——

ԴՈՐԾԱՐԱՆՔ Ի ԹՈՒՐՔԻԱ

Մինչեւ ցարդ, ի Թուրքիա շոգեշարժ դործարաններ հաստատելու արտօնութիւնը կը խնդրուէր քաղաքապետութենէն։ Կառավարան որոշում մը կը տնօրինէ որ այս արտօնութիւն այսուհետեւ տրուի հանրօգուտ շինութեանց նախարարութենէն և ան կից յառաջ եկած հասոյթներն ևս գանձուին նոյն նախարարութեան կողմէ։ Քաղաքապետութիւնն իր կարծիքը միայն պիտի յայտնէ ի մասին այս գործարանաց հաստատման։ Այս ոստոյտ հաղորդուեցաւ հարկ եղած վարչութեանց և նահանգային իշխանութեանց։

——

ՄԻՇԷԼ ՓԱՇԱ

Պոլսոյ քարափանց արտօնատէր Միշել փաշա երէկ իրիկուն Մարսիլիայէն մայրաքաղաքս ժամանեց Սէրէսի շոգենաւով։

——

ԱԼԻ ՖԷՐՈՒԽ ՊԷՑ

Փարիզու օսմանեան դեսպանատան երկրորդ քարտուղար Ալի Ֆէրուխ պէյ՝ Ֆրանսական Ակադեմիոյ ներկայացուցած է իւր մէկ աշխատասիրութիւնը՝ «Պատմութիւն օսմանեան գրականութեան»։ Ակադեմիան գնահատելով այդ աշխատասիրութիւնը Օֆիցիէ Տ'Ակատեմիի ատստիճանը տուած է Ալի Ֆէրուխ պէյի։

——

Պ. ՊՈՐԽԿՐԱՎ

Պելճիական դեսպան Պ. Պորխկրավ երէկ Թրիէսթէ ուղեւորեցաւ։

——

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱՅԻ

Օսմ. Կայս. Պանքայի Զալաթիոյ եւ Պոլսոյ գրասենեակները գոց պիտի մնան յառաջիկայ հինգշաբթի, 15|27 օգոստոս։

——

ՁԵՂԾՈՒՄ

Թէքէ կ'իմանայ թէ Վերաքննիչ ատենի Հուգուգի ճիւղին մէջ դատարանաց յատուկ հինգ զրուշնոց դրոշմաթուղթերու գործածութեան մէջ զեղծումներ գործուած ըլլալով, նոյն ճիւղի նախագահը տեղեկագրած է վերաքննիչ ատենի առաջին նախագահ Վասքի էֆէնտիի, որ խնդրոյն քննութիւնը յանձնած է նոյն դատարանի ընդհանուր դատախազին։

——

Պ. ԿՈՒՍԼԻԶՈՅ

Երէկ, ռուսական շոգենաւով Սեվաստոպոլէն մայրաքաղաքս հասաւ Մոսկուայի երեւելի ռուս փաստաբան Պ. Կուսլիզոֆ։

——

ԼՈՒՑԿԻԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Ի Թուրքիա, լուցկիի գործարաններու շահագործման համար Փարիզցի Պ. Հալֆինի կողմէ կազմուած ընկերութեան կանոնագիրը վաւերացուեցաւ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան կողմէ։

Պ. Հալֆին, որ տասնհինգ օրէ ի վեր մայրաքաղաքս կը գտնուի, կը սպասէ նարարագիտաց ժամանման որք պիտի ձեռնարկեն լուցկիի առաջին գործարանի շինութեան ի Կ. Պոլիս։

——

ՄԱՔՍԱԽՈՒՍՈՒԹԻՒՆ

Երէկ ըսինք թէ Զալաթիոյ մաքսատան մէջ հագագը անուն մաքսային պաշտօնեայ մը ինն օրա արծաթ գտած էր Տրապիզոնէն եկող Բանաեոթի անուն յոյնի մը հակին մէջէն։

Զորս ամիս առաջ, Տրապիզոնի յունական եկեղեցին կողոպտուած էր շարագործներու ձեռամբ որք երեւան չէին ելած։ Արդ, Բանաեոթիի հակէն եղած արծաթին յարգը յայտնի ըլլալով, շատ հաւանական է որ յունաց եկեղեցիէն գողցուած նիւթերն ըլլան։ Բանաեոթիի անկողնոյն մէջէն եւս ձոյլ արծաթ գտնուեր է։

Օսմ. Կայս. Պանքայի ընդհանուր տնօրէն Սըր Էտկար Վինսընդ երէկ իւր զրասենեակն մէջ հայկերոյթ մը տուաւ մէկ քանի երեւելի օտարազգեաց։

—Այվալըքէն կը գրեն թէ Հանրային Պարտուց վերջին հինգ ամիսներու հասոյթը անցեալ տարուան նոյն ամիսներու հասոյթէն 14,000 ոսկի աւելի եղած է։

—Գարամանեան ընկերութեան կողմէ Անգլիայէն գնուած շոգենաւին անունը Սաֆէֆ դրուեցաւ։ Այս շոգենաւ որ 1090 տակառաչափ տարողութիւն ունի, երէկ իրիկուն Պասրա ուղեւորեցաւ ուր հանքածուխ կը տանի։

—Պէրութէն կը գրեն թէ Նահանգին կուսակալ Ազիզ փաշա տասն օրէ ի վեր հիւանդ է։

—Վեհ. Սուլթանի առաջին սենեկապետ Վսեմ. Հաճի Ալի պէյ իւր ծախիւք մզկիթ մը կառուցանել տուած է Ակնայ մէջ։

—Կայս. հրամանաւ՝ Մէաուլֆ անուն կրթական շաբաթերթ մը պիտի հրատարակուի, որուն խմբագրութիւնը յանձնուած է Սաֆէֆ լրագրոյ խմբագրապետ Նուրի պէյի։ Այս թերթի առաջին թիւը պիտի հրատարակուի Վեհ. Սուլթանի գահակալութեան տարեդարձին օրը։

—Երէկ Վառնայէն մայրաքաղաքս եկան երեսուն տնուոր Պոսնացի եւ չորս տնուոր Բուժէլիցի գաղթականք, որք մէկ քանի օրէն պիտի զրկուին իրենց համար որոշեալ տեղը։

—Սէլանիկի գաւառն տասնորդի տրոց վարձակալութեան տրուելու գործը բոլորովին աւարտած է։ Ընդհանուր գումարն է 309,450 ոսկի։

—Որոշուած է վառօդարան մը կառուցանել Գարասիի գաւառին մէջ։

—Կէյսպրկ գաւառակին իրաւասութեան ներքեւ գտնուած Տարբճա գիւղախումբին բնակիչք Քաղաքապետութեան դիմելով խնդրած են որ իրենց գիւղաքաղաքն առանձին գայմագամութիւն մը ըլլայ։ Այս աղերսագիր յանձնուած է Քաղաքապետութեան ժողովին։

—Ֆէրիգիւղի և շրջակայից ախոռներու մէջ անասնոց հիւանդութիւն մը երեւան եկած ըլլալով, ցարդ քսանէ աւելի կովեր զոհ գնացած են այդ հիւանդութեան։ Ցեռնհաս իշխանութիւնն այս առթիւ հարկ եղած միջոցները ձեռք առած է։

—Զմիւռնիայէն կը գրեն առ Սպասհ թէ Սէօքէի Մէարիֆի յատկացեալ գումարէն վաթսուն-եօթանասուն հազար ղրուշի մօտ գումար մը այլ և այլ անանձանց ձեռքը մնացեր և ոչնչանալու վտանգին մէջն է։

——

ԲԵՐԱՅԻ ԲԱՂՆԻՔՆԵՐԸ

Թօփխանէի «Եամալը» բաղնիքին վարձակալ Բդեցի Վարդան Աղա որ կը բանեցուցնէ նաև Բերայի «Պահճէլի Համամը», Կալաթա-Սէրայի բաղնիքն եւս վարձած է ուր կանոնաւոր սպասարկութիւն, մաքուր զգեստեղէնք, անուշ ջուր եւ այլն հոգացած է, իւր բազմաթիւ յաճախորդներու գոհ ընելու համար։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՕԳՈՍՏՈՍ 24 ԹՈՒԱԿԱՆԱՅ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ի Փարիզ, դեսպանական ակմբոց մէջ դիտել կը տրուի թէ Աէն-Ենիֆլէոմի գաւառային ժողովոյ նախագահը, վերջերս տրուած պաշտօնական հայկերոյթի մը մէջ, յիշեր է հետեւեալ խօսքը, զոր 1888ին ըրած էր գնդապետ Ֆրեսերիքս, Ռուսիոյ զինուորական կցորդ ի Փարիզ. «Ինչո՞ւ կը սպասէք ուրեմն այսպիսի բանակով մը, քայլ մը յառաջացէք եւ մենք պիտի հետեւինք ձեզի։» Դեսպանական ակմբոց մէջ կ'ըսուի թէ հակասութիւն կայ Ֆրանսական կառավարութեան ընթացքին մէջ. զի մէկ կողմէն Ֆրանսայի կառավարական շրջանակները կը հաստատեն թէ իրենց հաճութեամբ չեն Ֆրանսայի մէջ կատարուած արտասովոր ցոյցերն ի նպաստ Ֆրանքեւռուս համաձայնութեան մը, որոյ միակ նպատակն է խաղաղութեան պահպանումն. և միւս կողմէ վերոյիշեալին նման մռայլուած խօսքեր կը յիշատակուին։

—Երէկ ի Պոնթեթպլ տեղի ունեցաւ բացումն յիշատակարանին որ կառուցուած է ի պատիւ Ֆրանսացւոց որք մեռան ի Պոնթեթպլ 1870ի պատերազմին մէջ. Արքայական երեսփոխան Ռուֆիքօ դուքսն, որ արարողութեան կը նախագահէր, ըսաւ. «Խաղաղութիւն կ'ուզենք, բայց եթէ պատերազմ ծագի, Ֆրանսայի բոլոր զաւակները պիտի խմբուին մեր դրօշին ներքեւ. հայրենասիրական խնդրոյ մը մէջ կուսակցութիւնք գործ չունին։»

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՆԱԻԱՏՈՐՄ

Երէկ Փորթսմութի քաղաքապետը շքեղ հայկերոյթ տուաւ ի պատիւ ծովակալ Ժերվէյի և Ֆրանսական նաւախմբի սպայից. 500 հրաւիրեալք ներկայ էին, ի մէջ այլոց Թագուհւոյն որդին Քոնոթի դուքսը, ծովակալ Բլանուլերը, Ֆրանսական դեսպան Պ. Վատինկթոն և բազմաթիւ անգլիացի սպայք։ Բաժակներ պարպուեցան ի պատիւ թագուհւոյն, Հանրապետութեան նախագահին, ծովակալ Ժերվէյի, Փորթսմութ քաղաքին և իւր քաղաքապետին։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռուսիոյ Կայսրը, Կայսրուհին, Ցարեւիչը եւ կայսերական գերդաստանը ծովու ճամբով Բարէնկակ գացին։

—Աւստրեհունգարիոյ դեսպանն արձակուրդով մեկնեցաւ Փեթերսպուրկէ։

—Կայսերական ուքազ մը օգոստոս 27էն ալդին կ'արգիլէ հաճարի, ալիւրի և հաճարի տեսակներու արտածումն Ֆինլանտայէ։

—Կառավարական պաշտօնաթերթը կայսերական Ուքազ մը կը հրատարակէ որ կ'արտօնէ կայսրութեան Պանքան առ ժամապէս 25 միլիոնի թղթադրամ բուպլ շրջաբերութեան հանելու, երաշխաւորութեամբ 25 միլիոն ոսկեդրամ բուպլի որ ընդացիկ հաշուով պիտի առնուի տէրութեան գանձային նախարարութենէն, որ այդ 25 միլիոն ոսկեդրամ բուպլին մետաղադրամով պահեստի դրած է կայսրութեան պանքան։

ՁԱՆԱՁԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկ ի Մոնտովի (Իտալիա) տեղի ունեցաւ, ի ներկայութեան Ումբերթոյ թագաւորին, Թուրինոյի կոմսին և Ռուտինի, Ֆեռարի եւ Փելլու նախարարաց, Բարլոէմմանուէլ Ա. Սավոյայի դքսի յիշատակարանին բացումը. յոգնախուռն բազմութիւն, մեծ ոգեւորութիւն։ Թագաւորը հրամանագիր մը ստորագրեց որ ներում կը շնորհէ 1848էն 1872 ի բոլոր գաղափարի զինուորաց, այսինքն մօտ քառասուն հազար անձանց։

—Ի Նիւ-Եորք, գրօսավայրի հրապարակին վրայ տուն մը փլաւ պայթման մը հետեւանօք. փլատակաց մէջէն կրակ ծագեցաւ, տակը թաղուած եւ տակաւին կենդանի շատ մը անձինք կորան հրդեհին մէջ, ի չգոյէ արագահաս օգնութեանց։

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

(Ֆ.) Ֆրանսայի պատերազմական նախարար Պ. Ֆրէսինէ ի ժամոյ պիտի քննէ իտալեան սահմանագլխոյն վրայ կանգնուած ամրութիւններն և մասնաւորապէս պիտի այցելէ Մօտանի հանդէպ կառուցուած ամրոցները։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 13 Օգոստոս

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈՒԱՆԱԿԱՐԻՆՈՅ	
3 տոկոս Լոնդրայի դրամով	108 3/8
3 » Բոսֆորի »	23 40
Ստանձնագիր Գանձարանաց	
Դրեկ երեկոյ դրամ (Մեծագոյն Պոր.)	20 05
Վերջին մէջ	— —
Լաւագոյնն գայտնեցաւ	20 05 1/2
Սեռ տրմ. »	20 06
Ստանձնագիր Օսմանեան երկրի երեկոյ	77 25
» » ժամ 5ին	77 23
ԸՆԹԱՑՔ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ	
Փոխառութիւն A Սերի	42 7/8
» B »	23 1/4
» C »	20 05 1/2
ԲԱԺԱՆԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ	
Սուէզի ջրանցքաց Ա. Սերի	4 30
Բրեսի ջրանցքաց Ցոտ. »	8 17
Ֆանք ալ Գոնգ » »	5 20
Սաս. Շահի է վարկագիր » »	4 26
Ռեժի » »	14 35
Թրամուէյ » »	575
Բուսվելյի երկաթուղի ֆր.	66 3/4
Բաժնեթուղթ Լավրիոյի ... Գ. կ.	138

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐՍԱ

Փարիզ, 24 Օգոստոս, ժամ 3 վայր. 15 երեկոյ

Ֆրանսական դրամով 3 %	95 50
» » 4 1/2 %	105 25
Օսմանեան գանձարանի Սերի Դ.	18 70
Սանանեան երկաթուղի	67 75
» Սերի բաժնեթուղթ	343 75
Սուէզի ջրանցք	559 37
Սուէզի ժենկրալ	— —
Եգիպտական Ֆրանք	817 50
Եգիպտական Ֆրանք 5 %	90 70
Եգիպտական 5 % (1884)	415 (*)
Եգիպտական Թրեսոր (1890)	420
Եգիպտական վերջին	481 18
Գանց ալ Գաբի	765
Օսմ. մաքս. արժեթղթեր	447 50
Լիս թեներ	553 75
Մեհիսիեռ	625
Օսմանիյէ (Օսմանեան յանձնոյիտ)	361 25
Զէնց լանգարի վրայ	25 275

Լոնտոն, 24 Օգոստոս, ժամ 6 վայր. — երեկոյ

Անցեալ գանձագրեր	95 7/8
Օսմ. » » Սերի Դ.	18 43
» » » Ա.	42 7/8
» » » Բ.	23 1/4
» » » Գ.	18 43
Փոխառութիւն 1877	— —
Գանց Գիրսման	12 1/4
Եգիպտական միացեալ (Լունդիզ)	96 7/8
» առանձ. (բրիտանական) 1890...	91
Ռիս թեներ	21 7/8
Յանանեալ (փոխառ. Լոնդրայ)	103
Հելլենական 5 %	81 1/2
Պոնտալ »	62 1/2
Լուսական 1890	96 1/4
Աստրնի երկաթուղի	22
Գասապայի երկաթուղի	16 1/2
Գրանանական Բրազիլ վրայ	25 475

Վիեննա, 24 Օգոստոս, ժամ — վայր. —

Օսմանեան երկաթուղի	31 70
» Սերի բաժնեթուղթ	139 25
Ավստրիական Լանտաի վրայ	118 45
» Փարիզի »	— —

Գերլին, 24 Օգոստոս, ժամ — վայր. —

Ավստրիական Լանտաի վրայ	20 31
» Փարիզի »	— —
Սուլթանագրաց	206 50
Օսմանեան երկաթուղի	63 60
Օսմանեան գանձարան Սերի Դ.	18

ԱԶԴ

ԲԻՒՆՐՏ ՇՈՒՈԵՆԻՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
CUNARD

Trinidad շոգենաւը, նաւապետ Ուայդ. մէն, Լիվրբուլ ատ պիտի ժամանէ դէպ ի 7 սեպտ.։

Marathon շոգենաւը, նաւապետ Սթէֆենս. Լիվրբուլ պիտի երթայ չորեքշաբթի առաւօտ 26ին։

ԱԶԴ

ՄՕՍ ՇՈՒՈԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Բէրա շոգենաւը, նաւապետ Ճօնս, ամսոյս դէպ ի 17ին Լիվրբուլէն ատ կ'ըսպասուի ընդհանուր վաճառքով։

ՊԱՊՊ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Ի ԼԱՆ

Տարիէի ասքէրիյէ չուռպաթը իլէ էվաքիրը ասքէրիյէ 1 սէնէ զարքընտա լիւզումը օլտուգճա ֆէքրշ օլունմագ իւզրէ Իսքէնտէրիյէ վէ Մըսրը հասրրրնրն իթմանրնա թալիպ օլանլարրն թարիխը իլանտէն իթիպարէն պիր հաֆթանա գատար մագամը Սէրասքէրի լէվագիմամ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

12 աղուսթոս 91 Նո. 47 1—3

1000 ատէտ մէջէ չափ ալթըլըզը, 2000 ատէտ սրբա չափ ալթըլըզը, օնլրգ լաթա 3000, պէշլիք լաթա 2000, չամ գապուզը 30000, սանարգլը թահմասը 15000, չամ քիրիշ 500։

Ինչաաթը ասքէրիյէ իչուն մէվգրի միւնագասաեա գօնուլան պալատէ նէվ վէ մրգ տարը մուհասրրէր քէրէսթէնէն աղուսթօսրն 21ինճի չահարշէնպիհ կիւնի գարարը գամիսի վէ ֆէրտասը կիւնի 100ատ 5 թէնզիլաթը կիւնի օլտուզունան թալիպ օլանլարրն ինչաաթը ասքէրիյէ տայիրէսինէ միւրաճաաթ իլէմէլէրի իլան օլունուր։

12 աղուսթոս 91 Նո. 48 1—3

Բուսվելի իմալի եուն քիլիմ ատէտ 2000, իլա 3000, պէհէր ատէտի 23 ղուրուշ. գալրն եէրլի իփի, գրլեէի ճէտիտա 1000, պէհէր գրլեէի ճէտիտի 5 ղուրուշ 20 փարա։

Նիզամիյէ էլպիսէ վէ սէրաճխանէ անպարլարը իչուն միւպարա օլունաճագ պալատէ մուրագամ 2 գալէմ էշեա ֆիյաթը մուրագամէլէրի ի

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

15

ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԵՒՍ ՄԷՐՔԸՆԹԱՑԻ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 10,075,212
ՀԱՍՈՑԹ 1889 ՏԱՐԻՈՑ 2,170,355

ՆՈՐԹՀԲԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆԴ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,781,300
ՀԱՍՈՑԹ 1889 ՏԱՐԻՈՑ 989,400

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած ազնիւ երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի դիւղին համար մինչեւ ցարդ տուած գումարն 20,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼԻՈՒԽ Անգլ. Ոսկի, 500,000 **ՄԱՐԻԹԱՅՄ** ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 102,345

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամագրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Գալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան գետնայարկ թիւ 22 և 22 կ՝ սենեակներն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** *Գործակալ կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց*

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՍԻԼԵԱՆ
Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսիլիա և Պոլիս գծով կանոնաւորապես բանող

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Սէրէսսէ որ օգոստ. 19ին Մարսիլիայէն և օգոստ. 25ին կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Մէրէսսէ որ պիտի մեկնի սեպտ. 1ին։

Բարիզ-Լիոն-Մարսիլիոյ երկաթուղեաց ուղեւորութիւնն ի միասին առնլով,

Ա. կարգ 250 ֆրանք
Բ. » 178 »

Ուղղակի և արագ ուղեւորութիւն

Նաւագրէքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմեցէք առ գործակատարն
ԹԻՄՈԹԷ ԲԸՊՈՒԼ
5 Մուհանէ Սիթէ Ֆրանսէզ

COMP RUSSE

DE NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբթուան երեքեւկու